

Take Away

חוברת לימוד לחג שבועות

מבית הישיבה הגבוהה באיתמר
שבועות תש"פ

דברי פתיחה

ראש הישיבה, הרב יהושע ון דייק

בע"ה ג' סיון תש"פ.

לכל בוגרנו וידידנו שלום וברכה.

המשנה באבות אומרת 'אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח'. בימים אלו ערך לימוד התורה, והארתה את הלבבות, מתברר ומתייחד וזוהי הזדמנות לומר לכם תודה גדולה על השותפות והנשיאה בעול של החזקת ישיבתנו ובהרמת קרן התורה. זכינו לחזור לבית מדרשנו לפני למעלה משבועיים במתכונת ה'קפסולות' וקול התורה חזר לישיבתנו.

בימים שעברו ציינו אבלות על תלמידי ר"ע שמתו במגיפה על שלא נהגו כבוד זה בזה, וימים אלה הם תיקון לעוון זה, לנהוג כבוד איש לרעהו ולהוסיף אהבה ואחוה. כידוע, ר"ע נתפש ע"י השלטונות הרומאיים, והוצא להורג על שהקהיל קהילות ברבים בלימוד תורה. ונשאלת השאלה, מדוע היה צריך ר"ע להקהיל קהילות? וכי לא יכל ללמוד עם חברותא במערה כרשב"י בשעתו? מדוע להרגיז את השלטונות? וכי פקו"נ לא דוחה לימוד תורה בקהילות?

אלא שר"ע ראש הישיבה הגדול בעולם, שהחזיק בעשרים וארבע אלף תלמידים, הבין שאין התורה נקנית אלא בחבורה, ולשם כך יש צורך בבית מדרש הומה אדם המלא ברעש והמולה ובריתחא דאורייתא. זר לא יבין זאת, אך כך לומדים תורה בעמ"י בחבורות ובת"ח המנעימים זה לזה בהלכה, ומאז אברהם אבינו לא פסקה ישיבה מאבותינו. ועל כן הבין ר"ע שאפילו אם ילמדו יחידים כל אחד במקומו, אך הישיבות ובתי המדרש יהיו סגורים, הרי זו סכנת כליה לתורת ישראל שהיא נשמת האומה, וממילא גזירה זו נחשבת לשעת שמד שיש למסור עליה את הנפש. כך עוברת התורה בעם ישראל מדור לדור, וכך ורק כך צומחים תלמידי חכמים ומורי הוראה באומה. ולכן שמחה גדולה אנו חשים בחזרתנו לישיבה, ומרגישים אנו, שאנו ממשיכים את העברת הלפיד של אש התורה לצעירי הצאן, ואין לך שמחה גדולה מזו.

לצערנו הרב, עקב המגיפה, לא כל הבוגרים יוכלו לבוא לישיבתנו ללמוד בחג השבועות הקרב ובא, ואנו השתדלנו להכין דפי מקורות ושאלות מנחות ללימוד תורה מעמיק, לכל מי שחפץ לטעום מתורת א"י של ישיבתנו בחג הקדוש הבעל"ט. בתפילה להשי"ת שייסיר המגיפה מעמנו ונחלתנו ומהעולם כולו, ובתקווה לחזרת כל תלמידינו ואברכינו לישיבתנו במהרה וחיידוש ימינו כקדם. אוהבכם ומוקירכם המברך אתכם בחג שמח לכם ולכל בית ישראל.

יהושע ון דייק, צוות הרמ"ם וההנהלה.

Take Away

חֻבְרַת לִימּוּד לַחֶג שְׁבוּעוֹת

מבית הישיבה הגבוהה באיתמר
שבועות תש"פ

הלימוד בחוברת זו מוקדש לעילוי נשמת:

מו"ר הרב אביחי רונצקי זצ"ל

ויוסף מרדכי הבהן בן אפרים פישל

תוכן עניינים

3.....	חג השבועות מה המיוחד בתורת ישראל? הרב אביחי רונצקי זצ"ל
4.....	תורת חיים הרב יהושע ון דייק
7.....	מסירות למען תלמוד תורה הרב עמיחי כנרתי
12.....	מצוות תלמוד תורה הרב אבי בסרגליק
18.....	אהבת ותענוג בלימוד תורה הרב חיים שחר
22.....	גדרי מצות תלמוד תורה הרב יעקב כהן
27.....	'מתוקים מדבש ונופת צופים' הרב בנצי רימון
32.....	תמימות תהיינה הרב אברהם כספי
37.....	חידון לילדים
39.....	הלכות שבועות הרב אליהו איזק
42.....	ראשית ואחרית הרב איתי פוני
46.....	סוגיית הגרות הרב יעקב פיינגולד

חג השבועות

מה המיוחד בתורת ישראל?

הרב אביחי רונצקי זצ"ל (מתוך הספר 'אגרות הרבצ"ר')

מתקרבם אנו לחג השבועות, בו נחגוג את יום מתן התורה בידי עם ישראל. תורת ישראל אשר ניתנה לנו ביום זה מפי משה רבנו נביא האלוקים, הולכת ונמשכת בספרי הנבואות השונים-נביאים וכתובים, אשר נכתבו ע"י הנביאים הרבים שחיו בתוך עם ישראל.

ובכן, נסו לשער כמה נביאים היו בעם ישראל. חז"ל אומרים לנו שמספרם היה כפליים מיוצאי מצרים. כלומר, הואיל ויוצאי מצרים מנו שישים ריבוא (שש מאות אלף איש), נמצא שבסך הכל היו **בעם ישראל מיליון ומאתיים אלף נביאים!**

אולם, לכאורה ישנו קושי גדול בדברים אלו. הרי למעשה אנו מוצאים בתנ"ך את נבואותיהם של **48 נביאים ושבע נביאות בלבד**, ומדוע לא נכתבו נבואותיהם של שאר הנביאים?

עונים על כך חז"ל, שאכן ישנו עיקרון בסיסי על פיו נכתבו הנבואות בספר התנ"ך. רק **"נבואות שהוצרכו לדורות"** נכתבו בתנ"ך, אותן נבואות אשר יש להן משמעות מעבר לתקופה בה הן התרחשו. אך נבואות שלא הוצרכו לדורות, שכל ייעודן תם בתקופה בה הן נאמרו, לא נכתבו בתנ"ך.

אם כן, לומדים אנו מכאן יסוד גדול על מהותה של תורת ישראל. אין ענינה של תורתנו לספר לנו על מאורעות שונים, נוסטלגיים, השייכים לעבר. **דברי התורה והנבואה פונים אלינו, לכל דור ודור**, ומלמדים אותנו את הדרך הנכונה, השאיפות והמטרות הראויות לנו בעת הזו.

לסיכום - התקופה בה אנו חיים, רוויה במבוכות וסתירות שעלולות להחליש את כוח עמידתנו. בלימוד התנ"ך, ספרו של העם היהודי לדורותיו, נמצא מזרז לשאלותינו.

שאלות מנחות

1. מקור 1 מה קושיית בעל עקידת יצחק. האם יש לך רעיון לתשובה?
2. עיין מקור 2 ומקור 3. האם יש סתירה בין המקורות בדעת רשב"י ובדעת ר' ישמעאל?
3. מקור 2. "אמר אביי הרבה עשו כר' ישמעאל..א"ל רבא לרבנן במטותא מיניכו..וכו" דעת שניהם לחזק את שיטת ר' ישמעאל. האם אתה רואה בכל זאת הבדל בין הדעות של אביי ורבא?
4. כיצד רשב"י מבאר את הפסוק "ואספת דגנך", ומדוע בדרך הפשט דבריו קשים? האם בתוס' (מקור 2) אפשר לתרץ את הקושי?
5. ישנם ג' ישובים לסתירה של שאלה 2. מקור 7. מקור 6,8. מקור 13 א. מה קשה בתרצו של החת"ס (6,8) וכיצד אפשר לתרצו?
ב. כיצד מתרץ ר' יהודה החסיד (מקור 7)? העזר בדבריו בספר חסידים (מקור 4)
ג. כיצד מתרץ השדי חמד (מקור 13) ומה הקושי בדבריו?
6. עיין בדברי האור שמח על הרמב"ם הלכות ת"ת (מקור 11). מהו חידושו, ולאיזה שיטה מהתירוצים דבריו דומים?
7. עיין בעין איה (מקור 12). הזמן העתידי שבו הרב מדבר, דומה לשיטת רשב"י או ר' ישמעאל?
8. מקור 14. מהי קושיית התוס' ומהו תירוצו?
9. מקור 15-17. כיצד ניישב את קושיית שאלה מס' 1 לאור המקורות הנ"ל?

מסירות למען תלמוד תורה

הרב עמיחי כנרתי

חג שמח לכל תלמידנו ובוגרינו היקרים, שקשורים [בעבר, בהווה ובעתיד] גם בעתיד לשיבת איתמר בפרט ולעולם לימוד התורה בכלל!!

הרעיון בדף זה, שלמרות אולי ריחוקנו מזה:
א. נדע מי היו רבותינו! גודל שקידתם ועוצמת ריכוזם בתורה!
ב. נדע להיכן לשאוף! וכך גם אנחנו בדרגתנו וכוחנו נשתדל להתאמץ בלימוד התורה!

נתבונן בעזרת השם [המקורות בדף כאן]:

- א. דברי רבי חיים בן עטר זצ"ל באור החיים, מהו הטוב האמיתי. מה כוונתו בהגדרה שטוב התורה "כולל את כל הטובות שבעולם?"
- ב. המעשה במסכת שבת, על המין [=הכופר] שצחק על רבא. איך רבא ענה לו, בחילוק בין תמימות לעקמימות?
- ג. גמרא בעירובין וירושלמי ברכות, על "עבירה" כביכול מחמת שקיעות התלמוד. איך אפשר למלמד זכות על זה?
- ד. גמרא ביומא, מכורסמת, על מסירות נפש של הלל הזקן.
- ה. גמרא בברכות ותוס' שם, הנהגת רבינו דוד. מדוע נהג כך?
- ו. איך אפשר להבין מסירות נפש למען תורה? לא "קיצוני"? נבין דברי הרב זצ"ל בעין איה. פיסקה נפלאה. קיצוניות של מעטים, עבור הכלל, כמו חיילים... לפי הרב, מה הכוונה "להמית עצמו באהלה של תורה"?
- ז. רמב"ם הל' ת"ת פרק ד, מובא כאן, כיצד זוכים לתורה של תורה.

חג שמח ואהבה רבה!

אור החיים הקדוש דברים כו

גם ירמוז במאמר "ושמחת בכל הטוב" אל התורה, כאומרם ז"ל (ברכות ה'). ואין טוב אלא תורה, שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה, ולא יחשב בעיניהם מלוא עולם כסף וזהב למאומה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם.

שבת דף פח עמוד א

ההוא מינא דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא, ויתבה אצבעתא ידיה תותי כרעא, וקא מייץ בהו, וקא מבען אצבעתיה דמא, אמר ליה: עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו, אכתי בפחזותייכו קיימיתו! ברישא איבעיא לכו למשמע, אי מציתו - קבליתו, ואי לא - לא קבליתו. - אמר ליה: אנן דסגינן בשלימותא - כתיב בן תמת ישרים תנחם, הנך אינשי דסגן בעלילותא - כתיב בהו וסלף בוגדים ישדם.

רע"ז

אצבעתא ידיה - אצבעות ידיו.

וקא מייץ בהו - היה ממעכן ברגליו ואינו מבין, מתוך טירדא.

עמא פזיזא - נמהר.

דקדמיתו פומיכו לאודניכו - קודם ששמעתם אותה היאך היא קשה, ואם תוכלו לעמוד בה - קבלתם עליכם לקיימה.

דסגינן בשלימותא - התהלכנו עמו בתום לב, כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטענו בדבר שלא נוכל לעמוד בו.

עירובין דף מג עמוד ב

נחמיה בריה דרב חנילאי משכתיא שמעתא ונפק חוץ לתחום.

תלמוד ירושלמי מסכת ברכות

ריש לקיש מנהגו באוריתא סגין הוה נפיק ליה לבר מתחומא דשבתא והוא לא ידע, לקיים מה שנאמר באהבתה תשגה תמיד

יומא דף לה עמוד ב

תנו רבנן: עני ועשיר רשע באין לדין, לעני אומרים לו: מפני מה לא עסקת בתורה? אם אומר: עני הייתי וטרוד במזונותי אומרים לו: כלום עני היית יותר מהלל? אמרו עליו על הלל הזקן שבכל יום ויום היה עושה ומשתכר בטרפעיך, חציו היה נותן

1 דברים פרק כו: ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ויקח אליהם ולביתך אתה והלוי והגר אשר בקרבך:

לשומר בית המדרש, וחציו לפרנסתו ולפרנסת אנשי ביתו. פעם אחת לא מצא להשתכר, ולא הניחו שומר בית המדרש להכנס. עלה ונתלה וישב על פי ארובה כדי שישמע דברי אלהים חיים מפי שמעיה ואבטליון. אמרו: אותו היום ערב שבת היה, ותקופת טבת היתה, וירד עליו שלג מן השמים. כשעלה עמוד השחר אמר לו שמעיה לאבטליון: אבטליון אחי! בכל יום הבית מאיר, והיום אפל, שמא יום המעונן הוא? הציצו עיניהן וראו דמות אדם בארובה, עלו ומצאו עליו רום שלש אמות שלג. פרקוהו, והרחיצוהו, וסיכוהו, והושיבוהו כנגד המדורה. אמרו: ראוי זה לחלל עליו את השבת!

ברכות דף לז עמוד ב

אמר רב ששת: האי חביצא, אף על גב דלית ביה פרוורין כזית - מברך עליו המוציא לחם מן הארץ. אמר רבא: והוא דאיכא עליה תוריתא דנהמא.

תוספות

וריתא דנהמא. -- נראה דהיינו כשנותנין הפרורין במים ואם המים מתלבנים מחמת הפרורין אזלא ליה תוריתא דנהמא וכן היה רגיל רבינו דוד ממי"ץ ללבן פרוורין במים בלילה כדי לאכלן בשחר בלא ברכת המוציא ובלא ברכת המזון שלא לאחר כדי שיתחזק ראשו ויוכל להגיד ההלכה.

עין איה / ברכות ב / פרק תשיעי-הרואה / שמב. ברכות סג/ב

ד"א הסכת ושמע ישראל, כתתו עצמכם ע"ד תורה, מנין שאין ד"ת מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה כו'.

כשם שבקיבוץ הנצרך לישובו של עולם, התכלית של ההנהגה הקיבוצית היא שיחיו בני אדם יושבי הארץ חיים ממוצעים מסודרים. אמנם כדי שהכלל יגיע לחיים אמצעים, צריכים אנשים יחידים, עומדים על משמרת עבודת הכלל, להתנדב בעבודה רבה יוצאת חוץ לגבול האמצעי, בעבודת אנשי החייל שלפעמים ינדדו שינה מעיניהם ויעמדו הכן על המשמר שעות רבות יותר מהערך הראוי לחיים ממוצעים. והם מקבלים באהבה את העול הזה, אם בעלי נפש הם, ושמחים בעבודתם, כאשר יודעים הם כי רק בהתנדבם הם להעמיד את מצב חייהם במצב יוצא מגבול הסבל הממוצע יצליחו את בני אומתם בחיים הממוצעים.

כן השרידים אשר ד' קורא העוסקים בתורה, הם אנשי החייל למשמרת, חומה המה לאומה הישראלית בכללה, אני חומה של תורה ושדי כמגדלות אלו ת"ח. אם אנשי החייל יאבו להיות מתנהגים בחייהם בגבול הממוצע, אז תהי' המדינה אבודה ולא תשיג גם ארחות חיים ממוצעים, כי חמס ושד יתרבה בה וידי צריה תשיג להדפה ולכלותה מעל פני האדמה. על כן הת"ח אנשי המשמר צריכים להתנדב לעבוד יותר מהמדה הממוצעת, כדי להביא שלום לעולם, כדי להמשיך יפה את הקיום לאור ישראל וחייו האמיתיים.

ע"כ לא נביט אל חלישות הכח המוכרח כמעט ברובו להמצא בין ת"ח עמלי תורה, על כתיתות הגוף החומרי ועל המניעה מהמון תענוגי החיים וששון עליזים. כי אך בזאת תתקיים התורה בעמל הגופני, הכתיתה נגד החלק המעשי הצריך סבל ועבודה של עיון וגרסא בעמל גדול, והרחקה מרגשות העונג של הרחבת החיים, ע"י ההתעמקות הנפלאה בעיונים שכלים מופשטים והגיונים מוסריים, איך לישר דרכם של בנ"א להתרומם מעל כל יצר לב האדם

למראה עיניו, למען יוכלו בלא משוא פנים להורות לבנ"א הדרך הטובה והישרה, שתבוא רק בהמתת החפץ הסוער לתענוגי הרוח, שהם ראויים אמנם להמון, אבל ראוי להיותם רחוקים מלב בעלי עיון עובדי עבודת הקודש לישר דרך העם.
רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ג

הלכה ו

מי שנשאו לבו לקיים מצוה זו כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה, לא יסיח דעתו לדברים אחרים, ולא ישים על לבו שיקנה תורה עם העושר והכבוד כאחת, כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל, ולא עליך הדבר לגמור ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה ואם הרבית תורה הרבית שכר, והשכר לפי הצער.

הלכה ז

שמה תאמר עד שאקבץ ממון אחזור ואקרא, עד שאקנה מה שאני צריך ואפנה מעסקי ואחזור ואקרא, אם תעלה מחשבה זו על לבך אין אתה זוכה לכתרה של תורה לעולם, אלא עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי ולא תאמר לכשאפנה אשנה שמה לא תפנה.

הלכה ח

כתוב בתורה לא בשמים היא ולא מעבר לים היא, לא בשמים היא לא בגסי הרוח היא מצויה ולא במהלכי מעבר לים היא, לפיכך אמרו חכמים לא כל המרבה בסחורה מחכים, וצוו חכמים הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה *.

הלכה ט

דברי תורה נמשלו כמים שנאמר הוי כל צמא לכו למים, לומר לך מה מים אינם מתכנסים במקום מדרון אלא נזחלין מעליו ומתקבצים במקום אשבון כך דברי תורה אינם נמצאים בגסי הרוח ולא בלב כל גבה לב אלא בדכא ושפל רוח שמתאבק בעפר רגלי החכמים ומסיר התאוות ותענוגי הזמן מלבו ועושה מלאכה בכל יום מעט כדי חייו אם לא היה לו מה יאכל ושאר יומו ולילו עוסק בתורה.

הלכה י

אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן, ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה, אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה, אמרו חכמים דרך רמז זאת התורה אדם כי ימות באהל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלי החכמים, וכן אמר שלמה בחכמתו התרפית ביום צרה צר כחכה, ועוד אמר אף חכמתי עמדה לי חכמה שלמדתי באף היא עמדה לי, אמרו חכמים ברית כרותה שכל היגע בתורתו בבית המדרש לא במהרה הוא משכח, וכל היגע בתלמודו בצנעה מחכים שנאמר ואת צנועים חכמה, וכל המשמיע קולו בשעת תלמודו תלמודו מתקיים בידו, אבל הקורא בלחש במהרה הוא שוכח.

הלכה יג

אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה, לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהן בשינה ואכילה ושתיה ושיחה וכיוצא בהן אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה, אמרו חכמים אין רנה של תורה אלא בלילה שנאמר קומי רוני בלילה, וכל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד נמשך עליו ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חיי, וכל בית שאין נשמעים בו דברי תורה בלילה אש אוכלתו שנאמר כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נופח, כי דבר ה' בזה זה שלא השגיח על דברי תורה כל עיקר, וכן כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק או שקרא ושנה ופירש להבלי עולם והניח תלמודו וזנחו הרי זה בכלל בזה דבר ה', אמרו חכמים כל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני וכל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר, וענין זה מפורש הוא בתורה הרי הוא אומר תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ועבדת את אויביך, ואומר למען ענותך להטיבך באחריתך.

מצוות תלמוד תורה

הרב אבי בסרגליק

חג שמח, בע"ה זוכים לקבל תורה, 'כאיש אחד בלב אחד'.

נעסוק בענייני מצוות לימוד תורה. שתי שאלות מרכזיות במקורות שלפנינו:
א. גדר המצווה.
ב. מול מצווה אחרת.

בלימוד המקורות:

השווה בין דעת רשב"י המובאת בברכות, לדעתו המובאת במנחות.
הבן חילוק בהגדרת המצווה בין הגר"א בשנות אליהו, לבין ה'אור שמח'.
וכן מחלוקת שו"ע והר"ן, לגבי גדר המצווה. (מובא גם בגר"א על השו"ע).
לרמב"ם בהלכות אישות, מדוע מותר לדחות מצוות פו"ר, אף שאינה
נעשית ע"י אחרים?
סיכום הדברים והמקורות, בדברי ר' אשר ווייס ב 'מנחת אשר'.

ברכות לה ע"ב:

נשתות יין כערכ ססמא מן המנחה
ולמעלה^א ולס חולה לשתי גרין
לשתי הכנה דעומא מנדר גרין:
לא
שאין ישראל עושין רצונו של מקום תיר
*ואספת הנגד מה ת"ל לפי שנה^ב לא ימוש
ספר התורה הזה מפך יכול דברים ככתבן
ת"ל ואספת הנגד הנגד בהן מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל ריש בן יוחי
אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה חורע בשעת זריעה וקצר בשעת
קצירה ורש בשעת דישה חורה בשעת הרוח תורה מה תהא עליה אלא
בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים שנה^ב
עומדו וזים ורעו צאנכם וגו' ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום
מלאכתן נעשית ע"י עצמן שנה^ב ואספת הנגד ולא עוד אלא שמלאכת אחרים
נעשית על ידן שנה^ב ועבדת את אייבך וגו' אמר אביי הריבה עשו כרבי
ישמעאל ועלמה בידן כר' שמעון בן יוחי ולא עלמה בידן א"ל רבא לרבנן
במסותא מנייכו ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחוז קמאי כי היכי דלא
תחדדו במוותיכו כלא שנת: אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן-משום רבי

הלמוד בבלי - שו"ת הדרדק - עמוד ס"ז 162 א ברכות הלמוד בבלי הודפס ע"י חסות אוצר התלמוד

הנהג בהם. עס דברי תורה: מנהג
דרך ארץ. שאס תנא לדי לזכר
המדות סופך ליגמול מדברי תורה:
אפשר. נתמיה אפשר כדבריך: ביומי
ניסן. ימי הקציר: ביומי תשרי.
לדיכא הגמות והמדיס: דרך

הלמוד בבלי - שו"ת הדרדק - עמוד ס"ז 162 א ברכות הלמוד בבלי הודפס ע"י חסות אוצר התלמוד

שנות אליהו, גר"א, על מסכת פאה: 'אלו דברים שאין להם שיעור...':

הקדומה וכן איתא בירושלמי בפרק הלז. ותלמוד תורה. נמי אין לה שיעור לא למטה ולא למעלה. דכתיב והגית בו יומם ולילה. וא"כ אין לה שיעור למעלה. ולמטה נמי דפעמים נתיבא אחת פוטר. והא דאיתא בגמרא קרא קריאת שמע ערבית ושחרית כאלו קיים והגית בו יומם ולילה לא בל לפוקי שאינו יוצא בתיבה א' אלא ק"ש הוא חייב על כל אחד לקרות שחרית וערבית. וע"ז אמרו דאם קרא כ"ז אז אפילו תיבה א' א"צ ללמוד ויוצא בק"ש. והא דכתיב והגית בו' כיון שיוצא בתיבה אחת. היינו דאלו לא הוי כתיב והגית ה"א שאינו צריך אלא תיבה א' ולא יותר אף שיש לו פנאי ללמוד לכן נאמר והגית בו' לומר שחייב אדם ללמוד חורה יום ולילה. אך אם צריך לעסוק במצוה או בדרך ארץ שהוא ג"כ מצוה אזי הוא פוטר את עצמו בתיבה אחת. ונקט המנהג הא דאין לח"ט שיעור למטה להורות שצריך האדם מאד מאד להכבד את המורה דבכל תיבה ותיבה שלמד בה הוא מצוה בפ"ע. והראיה שיוצא בתיבה אחת מצוה לימוד המורה שהיא שקולה כנגד כל המצוות. והכלל בזה שאין מבטלין ת"מ אפילו למצוה אם יכולה להעשות על ידי אחרים. והשכל מחייב בזה מפני שכל תיבה ותיבה בפ"ע הוא מצוה גדולה והיא שקולה נגד כולם. א"כ כשלומד למשל דף א' מקיים כמה מצוות מצוות. וא"כ בודאי יותר טוב לקיים מאה מצוות ממאה אחת. רק כשאי אפשר לקיים ע"י אחר אזי ראוי לנטל ולזה שונה המנהג הא דת"מ אין לה שיעור למטה להורות כנ"ל או כשצריך לאכול שהוא ג"כ מצוה. ולולא זאת לא היה לנו פנאי לעשות אחת מצוה או לאכול דכתיב והגית בו יומם ולילה. לכן משמיענו דלפעמים אף בתיבה אחת יוצא. א"ו

משניות זכר חנוך עמוד מס 581 א (זרעים א) משנה הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

אור שמח הלכות תלמוד תורה פרק א

ונראה לי לבאר, דבאמת כל המצוות המה שווים לפחות שבפחותים ולמשה רבינו ע"ה, תורה אחת יהיה לכם כתיב (במדבר טו, כט), וחייב המצוה גבול יש לה, כמו נטילת אתרוג בנינוע בעלמא יצא, רק המדקדקים נושאין אותו כל היום וכיו"ב, ... ונמצא מצוות ת"ת אשר בוודאי אם יבקש האדם טרף ומזון בכ"ז אינו נחשב למפריע מצוות ת"ת, ואספת דגניך כתיב (דברים יא, יד), וכן למשל אדם חלוש המזג, וכן כל אחד לפי ההכרחיות שלפי הרגלו, וכן לפי טוהר נפשו של אדם, כי אינו דומה בחיוב ת"ת האיש אשר נפשו מרגשת בשכלה הוך ונקשרה בעבותות אהבה לתלמוד תורה, לאיש אשר כוחות נפשו נרפים ועצלים, לכן איך היה מחוק הבורא לחוק חיוב ת"ת לכל ישראל, ונתן תורת כ"א בידו, ואין לאל יד האנושי ליתן המדה האמיתית לזה, לכן באו חכמים ופירשו לנו גדר מרכזן האמיתי של ת"ת, ק"ש בשחרית, ק"ש בערבית, קים והגית בה יומם ולילה (מנחות צט, ב), כיון שלומד קבלת המצווה ואזהרתה בשחרית ובערבית כבר קיים מצוותה, אולם יתר מזה הוא בכללי המצוות אשר נבדלו ונפרדו בזה כל איש לפי ערכו ומהותו, והיא כמו הסר מן

המדות המגוננות אשר נפרדו זה מזה, ובוודאי צריך להתעצם בה האדם בכל יכלתו, כי כפלה התורה הרבה פעמים ענין למודה, וצריך האדם להלייב נפשו לשקוד על דלתותיה, כאשר הרבו לדבר בזה הספרים הקדושים, ולכן אמר (שמות יח, כ) והזהרת אתהם את החוקים ואת התורות, ודבר השווה לכולם והודעת כו' ילכו בה ואת כו' אשר יעשון, שבזה אינו שוה, רק כל אחד לפי מה שהוא אדם.

הבן חילוק בהגדרת המצווה בין הגר"א בשנות אליהו, לבין ה'אור שמח'.

שו"ע יו"ד רמו א:

רמו (א) אם כבר עסק וקן גדול ^ג אפילו עני החזר על הפתחים ^ה אפילו בתורה אינו יכול למכור בעל אשה ובנים ^ד ^ה חייב ^ו לקבוע לו זמן לתלמוד כו', כל"ל ^ז: תורה ^ח ביום ובלילה שנאמר ^ט יהושע א, ח ^י והגית בו יומם ולילה: ^{יא} ^{יב} ונשעת הדעת אפילו לא קרא רק ^{יג} קריאת שמע שחרית וערבית לא ימושו ^{יד} מפני קרינת גיה: ^{טו} ^{טז} ופי שאי אפשר ^{יז} ^{יח} לתלמוד מפני שאינו יודע כלל לתלמוד או מפני חסרונות שיש לו יספיק לאחרים הלומדים: הגה ^{יט} ותפסג לו כאלו לומד נעלמו ^כ ^{כא} יכול אדם להתנות עם חבירו שהוא יעסוק בתורה והוא ימלא לו פרנסה ב ויחלוק עמו בשכר ^{כב} ^{כג} כלל (א) אם כבר עסק בתורה אינו יכול למכור לו ^{כד} חלק בשביל ממון שימך לו ^{כה} ילמוד אדם תורה ד ואחר כך ישא אשה שאם ישא אשה תחילה אי אפשר לו לעסוק בתורה ^{כו} מאחר שרחיים בצוארו ^{כז} ואם אי אפשר לו בלא אשה מפני שיצרו מתנבר עליו ישא אשה תחילה: ^{כח}

שלחן ערוך השלם > מהדורת פריעדםאן > עמוד מס 282 יו יידי ח (רג - רסט) קארן, יוסף בן אפרים הודקס עיי תכנת אוצר החכמה

ביאור הגר"א על השו"ע

דמה כו': ^[1] ויחזק ויבטח הדין כו' כרבי יוחנן שם ובגדלים ח" א, ואין

דעת הרן כן שם וד"ה הא קפ"ל, ונראה לי וסבירא ליה דמוציא הוא כרבי יוסף במתנתא ^[2] נפשות שם, כמשיח מברכי כו': ^[3] ויחזק ופי שאי אפשר לו שלחן ערוך השלם > מהדורת פריעדםאן > עמוד מס 282 יו יידי ח (רג - רסט) קארן, יוסף בן אפרים הודקס עיי תכנת אוצר החכמה

מחלוקת שו"ע והר"ן, לגבי גדר המצווה. (מובא גם בגר"א על השו"ע).

18

כאן במצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים. עשיית מצוה עדיף שהרי מפסיקין אפילו לר"ש בן יוחי לעושה סוכה ולולב מדאי בירושלמי¹² אבל בהפסקה דתפלה וק"ש אין מפסיקין לר"ש בן יוחי (א) ¹³ וירושלמי¹⁴ זה שנו זה שנו ואין מפסיקין שנו מפני שנו: **פוקסת**. פי' בקונטרס מתקנת שער שלא יתפזר וקשה

ובמצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים. כל תפ"ד מן גדולה מן קטנה עשה: וכל הפצ"ד כל הפצ"ד בשביל שתעסוק בתורה: הפצי שם שאלם יס כך לעסוק במצוה תבטל תלמוד ה דאפילו הפצי מלוא ועוסק ב וכל תפ"ד תפ"ד ליה בסמורה חט סמורה ולא ה תפ"ד שחולא ו ולא תפ"ד: ו כלתא הולכת אל דלא לימות בן

כאן במצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים הדר יתבי וקא מבעי ליה כתיב¹⁵ יקרה היא מפנינים וכל הפצ"ד לא ישו ביה הא הפצי שמים ישו ביה וכתוב¹⁶ כל הפצים לא ישו ביה דאפילו הפצי שמים לא ישו ביה כאן במצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים כאן במצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים אמרו ליה

דנפרק המלניע (סנה דף נד: וסג) אמר (ד) דמתחייב בשבת משום טוה ועוד דסורקת ה"ל למיתני כמו גבי נזיר (סדר מב) ופס' קמא דכחיות (דף ד: וסג) פירש בקונטרס¹⁷ קלעת שער וקשיא דנפרק המלניע שנה גודלת ופוקסת ואין לפרש מעברת

(מקור נוסף: קידושין מ ע"ב, 'וכבר היה ר' טרפון וזקנים...')

רמב"ם תלמוד תורה פרק א:

"...וכן אתה מוצא בכל מקום שהתלמוד קודם למעשה מפני שהתלמוד מביא לידי מעשה ואין המעשה מביא לידי תלמוד"

רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ג, ג:

אין לך מצוה בכל המצות כולן שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה אלא תלמוד תורה כנגד כל המצות כולן שהתלמוד מביא לידי מעשה, לפיכך התלמוד קודם למעשה בכל מקום. הלכה ד: היה לפנינו עשיית מצוה ותלמוד תורה אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו, ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתלמודו.

רמב"ם הלכות אישות פרק טו, ב:

האיש מצווה על פריה ורביה אבל לא האשה, ומאימתי האיש נתחייב במצוה זו מבין שבע עשרה, וכיון שעברו * עשרים שנה ולא נשא אשה הרי זה עובר ומבטל מצות עשה, ואם היה עוסק בתורה וטרוד בה והיה מתירא מלישא אשה כדי שלא יטרח במזונות ויבטל מן התורה הרי זה מותר להתאחר, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה וכל שכן בתלמוד תורה.

לרמב"ם בהלכות אישות, מדוע מותר לדחות מצוות כו"ר, אף שאינה נעשית ע"י אחרים?

אהבת ותענוג בלימוד תורה

הרב חיים שחר

1. מדוע הרצון של האדם בתורה הכרחי, למה לא ללמוד 'כי צריך'? עי' במקור א'

מבטלין ת"ת ובאין לשמוע מקרא מגילה.

וקשה דמה ביטול תורה שייך בקריאת המגילה, הלא המגילה עצמה תורה היא. ואמר בשם חמיו האדמו"ר זצ"ל מקוצק דלפי מה דאמרינן בש"ס ע"ז (יט) אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ, ומוכח דתורה נחשב רק במקום שלבו חפץ ללמוד, ועל כן כשרוצה ללמוד במקום אחר, ומחמת המצוה אינו לומד שם, נחשב לביטול. (שערי תורה)

אבני נזר עמוד מס 101 תורה מועדים ליקוטים : בורנשטיין, אברהם בן זאב נחום (1) [1218] הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

2. תענוג מלימוד תורה- עי' בדברי המאירי ולאחריו בדברי רבי אברהם מן ההר (חברו של המאירי) אפשר להבין ממנו כיצד להתענג...

ראוי לאדם להראות עצמו שמח על דברי תורה הן על שקידתו בדלותותיה הן כשימצא לפעמים שלמד או הבין דבר מחדש, על הראשונה אמרו ר' יהודה ב' אלעי חמתיה התיא משרונתא אפוי נהירין אמרה ליה חדא מחלת מלין אית כך או שתי חמר או מלוה ברכית או מגדל חזירים אמר לה תיפח רוחך חרה מבלהו לית בי אלא אולפן שכיח לי דהכין כתיב חכמת אדם תאיר פניו, ועל השניה אמרו ר' אבהו אול לשבריא חמון ליה תלמידיו דר' יוחנן אפוי נהירין אמרין ליה לר' יוחנן אשכח ר' אבהו סימן ר"ל מרגליות, אתא לגביה אמר ליה מאי אורייתא חרתא שמעת כלומר אי זה דבר תורה נתחדש לך שכך אתה שמח, אמר ליה תוספת עתיקתא קרא עליי חכמת אדם תאיר פניו ז.

המאירי

המאירי

בית הבחירה עמוד מס 75 חלה, שקלים, תמיד, מדות מאירי, מנחם בן שלמה הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מה שנצטוו מאת השם, כמו שפירשנו באלו מותרין. אבל מצות לימוד, שהוא ענין ציור הלב וידיעת האמת, עיקר הציווי הוא כדי לצייר האמת ולהתענג וליהנות במדע לשמח לבבו ושכלו, כדכתיב פקודי יי ישרים משמחי לב. ומשום הכי אבל אסור לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים¹, מפני שהם משמחים לבו על כרחו. הילכך לא שייך למימר במצות תלמוד דלא ניתן ליהנות, שעיקר מצותו היא ההנאה והתענוג במה שמשיג ומבין בלימודו², הילכך כשהדירו זה את זה או הדיר זה את זה אסור לקרות בספר האוסר, שהרי על כרחו מגעת לו הנאה מממונו. ואיכא מאן דמתרץ [דאי בעי פטר נפשיה] בק"ש שחרית וערבית³. ואיכא מאן דמתרץ דהואיל ויכול לצאת

פירוש רבינו אברהם מן ההר עמוד מס 125 נדרים: אברהם דמונפסלייר מן ההר (1) [] הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

חידושי רבי אברהם מן ההר כאן למעלה

האם תענוג מלימוד תורה כוגם ב'לשמה' עי' בהקדמה לאגלי טל כאן

ומדי דברי זכור אזכור מה ששמעתי קצת בני אדם טועין מדרך השכל בענין לימוד תורה⁴ ואמרו כי הלומד ומחדש חדושים ושמה ומתענג בלימודו אין זה לימוד התורה כ"כ לשמה כמו אם היה לומד בפשיטות שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה. אבל הלומד ומתענג בלימודו הרי מתענג בלימודו גם הנאת עצמו. ובאמת זה טעות מפורסם. ואדברא כי זה היא עיקר מצות לימוד התורה להיות שש ושמה ומתענג בלימודו ואז דברי תורה נבלעין בדמו. ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה. [ועיין פירש"י סנהדרין נ"ח. ד"ה ודבק]. וכוזה"ק דבין יצה"ט ובין יצה"ר אינן מתגדלין אלא מתוך שמחה. יצה"ט מתגדל מתוך שמחה של תורה. יצה"ר כו'. ואם אמרת שע"י השמחה שיש לו מהלימוד נקרא שלא לשמה או עכ"פ לשמה ושלא לשמה. הרי שמחה זו עוד מגרע כח המצוה ומכהה אורה ואיך יגדל מזה יצה"ט. וכיון שיצה"ט מתגדל מזה בודאי זה הוא עיקר המצוה. ומודינא דהלומד לא לשם מצות הלימוד רק מחמת שיש לו תענוג בלימודו הרי זה נקרא לימוד שלא לשמה כהא דאוכל מצה שלא לשם מצוה רק לשם תענוג אכילה וכהא אמרו לעולם יעסוק אדם כו' שלא לשמה שמתוך כו'. אבל הלומד לשם מצוה ומתענג בלימודו הרי זה לימוד לשמה וכולו קודש כי גם התענוג מצוה:

הנהגות וחידושים
עמוד מס 6 אגלי טל <מהדורה חדשה> בורנשטיין, אברהם בן זאב נחום הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

עצה נפלאה ל'דמיון מודרך' כיצד לשמוח בכך שאנו עושים
מצוות בכלל ולומדים תורה בפרט:

פלא יועץ שמחה

וכבר כתבו גורי האר"י שבאמרו ברוך אלקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו
תורת אמת וכו' וכן באמרו עלינו לשבח לאדון הכיל שלא עשנו כגולי הארצות וכו' ישמח
ישראל שמחה רבה כמי שהוא עומד לשרף והצילוהו מן השרפה ועשאוהו מלך כי אין שרפה
כשרפת הנפש ואין מלכות כהיות עבד מלך גדול ונורא משרת לפניו וכן באמרו אשר בחר
בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו או באמרו אשר דשנו במצוותיו וכזאת...

..בשכר השמחה אדם אוכל בעולם הזה והשכר היותר גדול שיש על השמחה שזוכה להשגת
החכמה והשגת השלמות שכן גלה סודו רבנו האר"י זכרוננו לברכה שמה שזכה להשגת חכמה
נפלאה והשגת רוח הקדש הכיל היה בשביל שהיה שמח שמחה רבה בעסקו בתורה ובקיימו
שום מצוה יותר ממוצא שלל רב נמצא ששכר שמחה של מצוה מצוה ידידע שבכל מצוה
ומצוה לפום צערא אגרא כן לעדן השמחה האיש אשר הוא מר נפש מקורות הזמן אם בעת
עסקו בתורה ותפלות וברכות ומצוות ובשבת יפנה לבבו וישכח עצבו ורגזו וישמח בעושי
יגדל שכרו יותר ויותר ממי שהוא שקט ושאנן וידמה האיש הישקאלי בשמחת עבודת השם
יתברך שמו כמי שהרויח אלף אלפים דינרי זהב שבשמחתו משכח צער פרוטה קטנה שאבדה
לו שיותר מהמה הוא שמחת עבודת השם יתברך שמו נגד כל מקרי הזמן של עולם הזה

מצ"ב שני מקורות ברב קוק כיצד להתאהב בתורה. פסקה אחת באורות התחיה-
לעורר את האהבה על ידי אהבת האומה. ופסקה שניה בקובץ ג קסח. שימו לב
לביטוי החדש של הרב זצ"ל- 'תאבדות'. לעורר את האהבה על ידי סקרנות..

כג

כשהאהבה הלאומית מתגברת, מתלהבת היא על תורת ישראל, לאהבה אותה

בין בלמוד בין במעשה. והחשק המתפתח מביא לידי אהבה מפעלת את הבליטה

עמוד מס 72 אורות קוק, אברהם יצחק בן שלמה זלמן הכהן הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

של הפרטים ופרטי הפרטים, בין בתלמוד בין בקיום המעשי. וצריך כל צדיק
להגביר בעצמו ובעולם את אש האהבה הלאומית בישראל, ולהגבירה בכל מיני
השפעות שבעולם, ובטוח יהיה שסוף כל סוף תבא אהבה כללית זו לבשול פריה
הגמור עד כדי הולדת תולדותיה, שהם המעשים המדות והדעות של כל התורה
כולה בכל מלואה וטובה; וכל מה שאנו רואים שישנם אנשים מתאמרים באהבת
ישראל, ולבם רחוק מהתורה, מלמודה וקיומה, הוא מפני שעדיין אהבתם בוסרית
היא. "וכרמנו סמדר".

עמוד מס 73 אורות קוק, אברהם יצחק בן שלמה זלמן הכהן הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

קסח. האדם צריך להרגיל את עצמו להביט על כל ידיעה רוחנית מעולם הרוחני שמופיעה לפניו, בתאבדות, כאותה התאבדות של ידיעות מארץ מרחקים נפלאה, ואז יוכל להרגיש את נועם התורה, ואת הרעננות שהיא מכניסה אל הנשמה בכל הופעותיה, ויחוש את הוד הספרות והשירה הפרוש על כל דבר גדול ודבר קטן מהגיונותיה של תורה במדה גדולה כזו, שיוכל לחבבם על כל העולם, על הקרובים ועל הרחוקים. ולעולם יצייר בעצמו שזה הרעיון המבוטא או המוצג ברוח לפניו, הוא תוכן חי, מלא כח יצירה, שבו ספונים כחות רבים, לחולל גם הם חדשות ונצורות.

שמונה קבצים עמוד מס 421 א - ג קוק, אברהם יצחק בן שלמה זלמן הכהן הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ולסיום חידוש נפלא מאד של רבי מרדכי יפה בעל הלבושים.
ברכת התורה היא ברכת הנהנין (!)

לבוש אורח חיים סימן מז

קודם שיתחיל ללמוד או לומר דברי תורה יברך ברכת התורה. ומאד מאד צריך האדם לזהר בה, להראות שהתורה היא חשובה בעיניו ונהנה ממנה כמו שמברך על כל הנאותיו, ואם אינו מברך עליה אינו זוכה לכן תלמיד חכם, שזה עונשו מדה במדה [נדרים פא ע"א], שמאחר שאינו מברך עליה מורה שאין קורא בה לשמה ואינו משמח עמה ולא נהנה בה, אלא היא בעיניו כאומנות בעלמא, לפיכך אינו זוכה לשלשלת הנמשך לעוסק בה לשמה, ... והכי קאמר הנביא דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולמלאכי השרת שהם כולם נכללים במלות חכם ונבון ואשר דבר פי ה' אליו, וכולם לא יכלו לפרש על מה אבדה הארץ ר"ל על מה אבדה הארץ את חכמיה שלא יוולדו בה עוד, עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו שנאמר [שם] ויאמר ה' על עזבם את תורתי וגו', וסיים ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה לומר שלא היו מברכין על התורה תחלה. ונראה שפירשו הלכו מלשון טיול ושעשוע כמו והתהלכתי בתוכם [ויקרא כו, יב], כלומר שלא חשבו לימודה לטיול והנאה רק לאומנות ושלא לשמה... אין הנאת מצוה זו דומה לשאר מצות שנהנין מהן כגון מצה ופסח ושאר זבחים, דהתם ההנאה והמצוה שני עניינים הם, ההנאה היא מה שנהנה גופו מזאת האכילה אפילו לא היה בה מצוה כמו שנהנה משאר לחם ובשר, והמצוה היא מה שאוכל מצה ולא חמץ ושאוכלו לשם מצה וכן בקרבן, אבל הכא המצוה וההנאה חדא מילתא היא, שמצות הלימוד הוא שידע מה שילמד כדכתיב [דברים לא, יג] ולמדו ליראה את ה' וגו', וההנאה הוא ג"כ שידע מה שלמד והרי הכל ענין אחד הוא, לכך לא תקנו עליה בשום פעם רק ברכה אחת ברכת המצוה והיא היא ברכת הנהנין, מה שאין כן בהנאת שאר מצות, נ"ל דו"ק.

גדרי מצות תלמוד תורה.

הרב יעקב כהן

חג שבועות שמח.

מוגש לכם בזאת קובץ מקורות בעניין לימוד תורה. ניסיתי לסדרם לכדי מהלך רציף והגיוני. מקווה שיהיה לכם לתועלת. לימוד פורה! הגמרא במסכת ברכות עוסקת בחובת ברכת התורה לפני לימודה:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יא עמוד ב

אמר רב יהודה אמר שמואל: השכים לשנות, עד שלא קרא קריאת שמע צריך לברך, משקרא קריאת שמע אינו צריך לברך, שכבר נפטר באהבה רבה.
רש"י שם: שכבר נפטר באהבה רבה - שיש בה מעין ברכת התורה, ותן בלבנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך ותלמדם חקי רצונך.

יוצא שבלימוד תורה כמו בכל המצות, צריך לברך ברכת המצווה "עובר לעשייתך" (היינו לפני קיומם). החידוש כאן הוא רק שברכת "אהבה רבה" משמשת גם כברכת התורה. התוספות מוסיפים עוד פרט:

בירושלמי יש:הא דאמרי' שכבר נפטר באהבה רבה והוא ששנה על אתר פירוש לאלתר שלמד מיד באותו מקום.

כמו בכל המצות. קיום המצווה צריך להיות מיד לאחר ברכתה.
אמנם ממשיכים התוס':

ונשאל להרב ר' יצחק כגון אנו שאין אנו לומדין מיד לאחר תפלת השחר שאנו טרודין והולכים כך בלא למוד עד אמצע היום או יותר אמאי אין אנו מברכין ברכת התורה פעם אחרת כשאנו מתחילין ללמוד. והשיב ר"י דלא קיימא לן כאותו ירושלמי הואיל וגמר' שלנו לא אמרו ואין צריך לאלתר ללמוד. ועוד אפי' לפי הירושלמי דוקא אהבה רבה דלא הוי עיקר ברכה לברכת התורה דעיקר אהבה רבה לק"ש נתקן ובשביל היא אינו נפטר מברכת התורה אלא אם ילמוד מיד וגם לא יעשה היסח הדעת. אבל ברכת אשר בחר בנו וברכת לעסוק בדברי תורה שהן עיקר לברכת התורה פוטרת כל היום.

נחלקו האחרונים בהבנת דברי התוס' לגבי המחלוקת בין הבבלי לירושלמי.

א- ה"כני יהושע" ועוד מבינים שאין חולק על כך שצריך ללמוד מיד לאחר הברכה כמו בכל המצות. (זה אולי אומר שקריאת שמע אינה לימוד, אבל אין לנו אפשרות לדון בזה עכשיו). המחלוקת היא לגבי המשך היום אם כאשר מפסיק בלימודו (לעסוק בפרנסתו למשל). הירושלמי סובר שצריך לחזור ולברך כמו בכל המצות. ורבינו יצחק מבעלי התוספות סובר בשם הבבלי שאין צריך לחזור ולברך (כן נפסק בשו"ע סימן מז' סעיף י').

ב- ה"בית יוסף" מבין בדברי התוס' שנחלקו גם בנושא הראשון אם צריך ללמוד מיד לאחר הברכה. על כל פנים יוצא שלשתי השיטות, יש הבדל מהותי ביחס שבין ברכת המצווה וקיומה במצות תלמוד תורה לבין שאר המצות. שהרי בשאר המצות (תפילין או סוכה למשל) צריך לקיים את המצווה תיכף לאחר ברכתה ועוד הפסק בקיומה מצריך ברכה "חוזרת". מה שאין כן בתלמוד תורה כפי שראינו. וצריך להבין למה קיים הבדל כזה?

א- שיטת הרא"ש

רבינו אשר (הרא"ש סימן יג') מתמודד עם אותם מקורות:

אמר רב יהודה אמר שמואל השכים לשנות עד שלא קרא ק"ש צריך לברך משקרא ק"ש אין צריך לברך. מאי טעמא שכבר נפטר באהבה רבה. בירושלמי מסיק עלה א"ר אבא והוא ששנה על אתר ונראה דהיינו דוקא בברכה של אהבה רבה דלא מיתחזי לשם ברכת התורה אלא בשונה על אתר. ואם שנה לאלתר אז נראית ברכה לשם עסק התורה כמו לשם ק"ש. ואז לא יצטרך לברך כל אותו היום אפילו יפסק ללמוד ויחזור וילמוד. וכן המברך על התורה ולמד אין צריך לחזור ולברך אם הפסיק באמצע לכך הוצרך לומר והוא ששונה על אתר על הנפטר באהבה רבה. ולא על המברך ברכת התורה דאי לא תימא הכי היה לו להשמיענו בעלמא דהפסק שבאמצע עסק דהוי הפסק וצריך לחזור ולברך כל שכן הנפטר באהבה רבה. ואף את"ל דאין חילוק בין הנפטר בברכת התורה לנפטר באהבה רבה. מכל מקום מסתבר שבני אדם שרגילין תמיד לעסוק בתורה ואפילו כשיצאין לעסקיהן ממהרים לעשות צרכיהם כדי לחזור וללמוד ותמיד דעתם על לימודם לא חשיב הפסק לענין הברכה

*מה ההסבר של הרא"ש לחילוק בין לימוד תורה לבין שאר המצות לענין הפסק?

*האם יש הבדל מהותי בין הנ"ל (או שמא רק חיצוני/מקומי)?

*מה יהיה הדין לפי הרא"ש באנשים "רגילים" שאין עיסוקם מתמיד בתורה?

זאת אומרת, האם עבורם הפסקה בפועל מלימוד מהווה הפסק ומצריכה ברכה?

אפשר להביא סיוע לדברי הרא"ש ממקור נוסף:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לה עמוד ב

תנו רבנן: ואספת דגנך, - מה תלמוד לומר - לפי שנאמר: לא ימוש ספר התורה הזה מפיו, יכול דברים ככתבן? תלמוד לומר: ואספת דגנך - הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל; רבי שמעון בן יוחי אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורע בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה? אלא: בזמן שישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שנאמר: ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנאמר: ואספת דגנך; ולא עוד, אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן, שנאמר: ועבדת את אויבך וגו'. אמר אביי: הרבה עשו כרבי ישמעאל - ועלתה בידן, כרבי שמעון בן יוחי - ולא עלתה בידן. אמר להו רבא לרבנן: במטותא מינייכו, ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחזו קמאי, כי היכי דלא תטרדו במזונייכו כולא שתא.

בהבנה פשוטה נראה שרבי שמעון סובר שיש חובה רציפה, מתמדת על האדם ללמוד תורה. כאשר לעומתו סובר רבי ישמעאל שיש מצוה לקבוע עתים לתורה כפי היכולת. אמנם במסכת מנחות דף צט: אנו פוגשים דעות הפוכות: אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי: אפי' לא קרא אדם אלא קרית שמע שחרית וערבית - קיים לא ימוש, ודבר זה אסור לאומרו בפני עמי הארץ. ורבא אמר: מצוה לאומרו בפני עמי הארץ. שאל בן דמה בן אחותו של ר' ישמעאל את ר' ישמעאל: כגון אני שלמדתי כל התורה כולה, מהו ללמוד חכמת יונית? קרא עליו המקרא הזה: לא ימוש ספר התורה הזה מפיו והגית בו יומם ולילה, צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יונית.

מסביר רבי חיים מוולוז'ין בספר "נפש החיים" שער א' פרק ח' את דעת רבי ישמעאל:

...אבל הענין. כי ודאי שאין דעת ר' ישמעאל שיהא הרשות נתונה לאדם לפרוש ח"ו אף זמן מועט מעסק התורה. ולעסוק בפרנסה ויהי בטל אותו העת מעסק התורה לגמרי ח"ו. אמנם רמזו ר"י בלשונו הק' הנהג בהן מנהג ד"א. ר"ל עמהן עם הד"ת. היינו שגם באותו העת ושעה מועטת שאתה עוסק בפרנסה כדי הצורך וההכרח לחיות נפש. עכ"פ ברעיוני מחשבתך תהא מהרהר רק בד"ת.

יוצא לנו שישנה מציאות של אדם שכל כולו עסוק בתורה עד כדי שגם כאשר הוא בדברים אחרים (פרנסה) הרי הוא מהרהר בדברי תורה. וזה נראה לי דעת הרא"ש. (אמנם פשוט שיש אנשים מסוג אחר שכל כך תפוסים בענייני העולם הזה שאפילו רבי שמעון מודה שדי להם בקריאת שמע ערבית ושחרית.)

ב- שיטת התוספות המשך דברי התוספות:

וא"ת מאי שנא מסוכה שצריך לברך על כל סעודה וסעודה לישב בסוכה. וי"ל דשאני תורה שאינו מייאש דעתו דכל שעה אדם מחוייב ללמוד דכתיב והגית בו יומם ולילה והוי כמו יושב כל היום בלא הפסק. אבל אכילה בסוכה יש שעה קבועה.

*האם נראה לכם שהתוס' מסכימים לחילוק הרא"ש?

סיוע לדברי התוס', אפשר למצוא בפירוש "תלמידי רבינו יונה" (דף ו. מדפי הרי"ף) בשו"ת שקיימו עם רבי יצחק הזקן בעל דברי התוס' הנ"ל:

...ולכאורה היה נראה לחלק בין מי שקריאתו כל היום או רובו ובין מי שאינו קורא בקביעות אלא במקרה דמי שקורא בקביעות דין הוא שיפטר בברכת התורה שאמר בבקר מפני שלדעת כן אומר אותה שיקרא כשירצה בין מיד בין אחר שעה כיון שכונתו עכ"פ לקרות או לשנות ויודע שיקרא אבל אדם אחר שאינו יודע אם יקרא אם לאו אינו מברך לכונה שיקרא עכ"פ כשבא במקרה ללמוד היה לו לברך כיון שמתחלה לא נתכוין לאמרה על קריאה שיקרא ביום אלא שנהגו העולם שלא לברך כלל אפי' בבואם ללמוד דרך מקרה משום דכיון דמצות הקריאה כל היום היא אותה הברכה שבבקר פוטרת כל מה שיקרא ביום אלו הם דברי ר' יצחק ז"ל:

אלא שאם כך, עלינו להבין שוב, מה החילוק בין תלמוד תורה לבין שאר המצות. נדמה לי שמצאתי שתי אפשרויות להבין את דברי התוס'.

1- המשך "תלמידי ר' יונה" הנ"ל:

ואמר מורנו הרב (ר' יונה) נר"ו דאכתי איכא למידק דהא חזינן בציצית ותפילין שמצותן כל היום ואפ"ה אם חלץ אותן וחזר ומניחן פעם אחרת צריך לברך ובציצית נמי אף על פי שמצותן כל היום אם מתעטף בו הרבה פעמים ביום צריך לברך על כל פעם ופעם וקבלה בידו מרבותיו שאפי' נפל מעליו ולקחו מיד ונתעטף בו שמברך עליו ואף על פי שלא נתכוין להסירו מעליו והכא נמי אף על פי שמצות הקריאה כל היום היה לו לומר שיברך ברכת התורה בכל פעם ופעם ונראה לו לתרץ שאינו דומה זה לזה מפני שהתפילין כשחולצן או הציצית כשמפשיטן מעליו נגמרה מצותן ולפיכך כשחזר ומניחן פעם אחרת מצוה אחרת היא וצריך לחזור ולברך אבל בקריאה כשקרא פעם אחת עדיין לא נגמרה מצותה שהיא כל היום ולפיכך כשקורא וחוזר למצותו הוא חוזר ואין צריך לחזור ולברך.

2- התוס' הנ"ל כותבים שאדם אינו מייאש דעתו מתלמוד תורה שהרי בכל שעה מחוייב הוא ללמוד כמו שכתוב בפסוק "והגית בו יומם ולילה". וקשה הרי לתוס' מדובר בכל אדם ולא כהבנת הרא"ש הנ"ל? אולי אפשר לומר שגם אצל כל אדם מישראל, ישנה הבנה ברורה מה עיקר(תורה) ומה טפל (עניני חול). וגם אם אין לו יכולת או חשק לעסוק, להרהר בדברי תורה, הוא מבין היטב שכל עיסוקיו הינם המשך וכיתוח של התפיסה האידאלית שהתורה מרוממת את כל ישראל אליה. באופן שניתן לומר שגם כאשר אינו שקוע בתורה, עדיין הינו שוקד בהוצאתה אל הפועל. ואפשר בהחלט לומר שאינו מפסיק לרגע את קישורו לתורה.

להמחיש את היחס הזה בין תורה לעולמות החול, מצאתי פסקה יפה בספר 'מאמרי הראי"ה' על חג השבועות:

"א"ר אלעזר: הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם. מאי טעמא? יום שנתנה בו תורה הוא." (פסחים ס"ח) המוסר העליון של היחיד זהו מוסרו של הכלל כולו. אם הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, מפני שיום שנתנה בו תורה הוא, שומעים אנו מזה מה הנה ההרגשות הקדושות שעל ידי היום הקדוש יום שנתנה בו תורה צריכות הן להתרשם בנפשותינו ביחש להכלל כולו. הלכם של היחיד היא כטיפה אחת בתוך הים הגדול של הכלל, על כן צריכים אנחנו בעצרת לקלוט את המחשבה של הלכם הכללי, של הלכם של כלל ישראל. מפני מה הטעם שהוא יום שנתנה בו תורה מחייב הוא להודות דבעינן נמי לכם יותר מימים קדושים אחרים, מפני שמן התורה הקדושה הגדולה והרחבה, תורת ד' צור כל העולמים, אנו יודעים איך לקדש את הלכם ואיך להבין שגם הלכם באמת אינו לכם נבדל אלא לד' הוא. לולא התורה שנתנה לנו, אם לא ההוא יומא דקא גרים, היה באמת הלכם נפרד מהלד' פירוד תהומי, אבל בא היום הגדול היום שנתנה בו תורה והעביר אותנו מעל לגבולי הפירודים הללו, ויודעים אנו ממקורה של תורה דוקא דבעינן נמי לכם.

לסיכום: מצאנו שלשה דרכים להסביר את ההבדל בין תלמוד תורה לבין שאר המצוות לעניין הפסק: מתי הקיום המיוחד הינו המשך לברכה ולקיום הראשוני ומתי הוא נחשב לקיום חדש. -הבדל "מיקרי" בין סוגים שונים של בני אדם(רא"ש) -הבדל באופן קיום המצווה (לימוד תורה לעולם אינו מסתיים. תלמידי רבינו יונה) -הבדל מהותי (תורה היא שורש הכל ונמצאת בכל. הבנתנו בדברי התוס')

חג שמח!

'מתוקים מדבש' ונופת צופים'

הרב בני רימון

חשבתי לעסוק בנושא של העונג והשמחה בלימוד תורה. למד את האגלי טל (ספר למדני על ל"ט אבות מלאכות בשבת) ואת הבעש"ט על פרשת ואתחנן.

- מה החידוש המשותף של האגלי טל והבעש"ט?
- האם יש הבדל ביניהם?
- עם מה אתה מזדהה עם השאלה או התשובה?

אגלי טל - הקדמה

וברי דברי זכור אוכור מה ששמעתי קצת בני אדם טועין מדרך השכל בענין לימוד תורה ואמרו כי הלומד ומחדש חדושים ושמה ומתענג בלימודו אין זה לימוד התורה כ"כ לשמה כמו אם היה לומד בפשיטות שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה. אבל הלומד ומתענג בלימודו הרי מתערב בלימודו גם הנאת עצמו, ובאמת זה טעות מפורסם. ואדרבא כי זה היא עיקר מצות לימוד התורה להיות שש ושמה ומתענג בלימודו ואז דברי תורה נבלעין בדמו. ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה, [ועיין פירש"י סנהדרין ג"ח. ד"ה ודבק]. ובזה"ק דבין יצה"ט ובין יצה"ר אינן מתגדלין אלא

מתוך שמחה, יצה"ט מתגדל מתוך שמחה של תורה, יצה"ר כי. ואם אמרת שע"י השמחה שיש לו מהלימוד נקרא שלא לשמה או עכ"פ לשמה ושלא לשמה. הרי שמחה זו עוד מגרע כח המצוה ומבהה אורה ואין יגדל מזה יצה"ט. וכיון שיהיה"ט מתגדל מזה כודאי זה הוא עיקר המצוה, ומודינא דהלימוד לא לשם מצות הלימוד רק מחמת שיש לו תענוג בלימודו הרי זה נקרא לימוד שלא לשמה כהא דאוכל מצה שלא לשם מצוה רק לשם תענוג אכילה וכהא אמרו לעולם יעסוק אדם בו' שלא לשמה שמתוך בו'. אבל הלומד לשם מצוה ומתענג בלימודו הרי זה לימוד לשמה וכולו קודש כי גם התענוג מצוה:

מחנה 5989108

בעל שם טוב דברים פרשת ואתחנן

נב. שאלו להבעש"ט ז"ל מה לעשות לזה שכשהם מחדשים חידושי תורה הם שמחים, ויש להם צער על זו השמחה אולי עבירה היא, והשיב הבעש"ט מה לעשות, הנה כתיב (תהלים י"ט, ט') פקודי ה' ישרים משמחי לב הם בעצמם משמחים הלב, וכשהם שמחים במה שעשו קישוטי' לשכינה באמת אין רע, ובודאי למצוה רבה יחשב לו: (בסוף ספר דרכי צדק)

עיינו בפסוקים של דוד המלך ובמאמר חז"ל

עירובין נד:

למה נמשלו דברי תורה כתאנה - מה תאנה זו [דף נד עמוד ב] כל זמן שאדם ממשמש בה מוצא בה תאנים אף דברי תורה: כל זמן שאדם הוגה בהן - מוצא בהן טעם. אמר רבי שמואל בר נחמני: מאי דכתיב +משלי ה'+ אילת אהבים ויעלת חן וגו' למה נמשלו דברי תורה לאילת? לומר לך: מה אילה רחמה צר, וחביבה על בועלה כל שעה ושעה כשעה ראשונה - אף דברי תורה חביבין על לומדיהן כל שעה ושעה כשעה ראשונה.

תהלים קי"ט

בְּחֻקֶּיךָ אֲשַׁתְּעֶשֶׂע לֹא אֲשָׁכַח דְּבָרְךָ:
טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ מֵאֲלָפֵי זָהָב וְכֶסֶף
לִוְלֵי תוֹרָתְךָ שִׁעְשָׁעִי אֲזִי אֲבִדְתִּי בְּעֶנְיִי:
מִה נִמְלְצוּ לְחֻכֵּי אִמְרָתְךָ מִדְּבַשׁ לִפִּי:

- מה גורם להם להתלהב כך על התורה ?
- האם בלי 'שעשועים' אנו אובדים !?

"וזה הענין שפתח בזה"ק פתיחה זו בפסוק הנחמדים מזהב וגו' על יקרות התורה כמה עילאין כמה יקירין והוא על פי מה שאמרו (פסחים קי"ט א) למכסה עתיק זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי נינהו סתרי תורה ואיכא דאמרי זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי נינהו טעמי תורה.

והיינו להרגיש טעם בדברי תורה כמו שנאמר (תהלים י"ט, י"א) ומתוקים מדבש וגו' שיש דברי תורה שהם מתוקים מדבש ואיתא (חגיגה י"ג א) דבש וחלב תחת לשונך דברים המתוקים מדבש וחלב יהיו תחת לשונך והיינו סתרי תורה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין. ולהרגיש טעמי תורה זה הכח ניתן לאהרן שיאיר בלב ישראל..." ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק במדבר פרשת קרח

• למדו את הפיסקא בעין איה ברכות פרק ט שדמ

(ברכות "אמרי דבי ר"י: מאי דכתיב (משלי ל לג): "כי מיץ חלב יוציא חמאה וגו'" - במי אתה מוצא חמאה של תורה? - במי שמקיא חלב שינק משדי אמו עליה" רבים הם הפדגוגים המתנשאים להביא דרכים להקל את עול הלימוד, וחושבים שיביאו ברכה לעולם בהקנותם את הידיעות והלימודים התוריים באופן קל, שלא יצטרך האדם להיות עמל בהם. תועלת הדבר אינה אלא מתעה, כי הידיעות לא תימדדנה על פי כמותם כי אם על פי איכותם, על פי עומק ההבנה וחריפות השימוש בהם לכל חפץ. ביותר לימודי התורה, על פי גודל הרושם שפועלים על הלומד, לענין התכונה של המוסר המעשים הטובים ויראת ה' הטהורה. ובזאת יהיה מועיל רק הלימוד שאינו בא בדרכים קלים ונוחים לקלוט, כי על-ידי היגיעה ועבודה שכלית מתעלה האדם למידות נעלות, ולהיות נוטה אל השכל ואל כל דברי קודש באהבה וחפץ לב, והלימוד פועל עליו להיות כולו נתון ומסור ללימודיו. על-כן תצא מהלמוד שעל-ידי היגיעה דווקא עומק ההבנה והידיעה הברורה עם הפעולה הרצויה לעבודת ה' ויראתו וכל טהרת המדות. אבל הלימודים הנכנסים באופן קל, בלא יגיעה ועבודה כבירה, ישארו לעולם שטחיים וקפויים, עומדים מחוץ לנפשו של אדם הפנימית, ופועלים מעט על מעשיו ועל יצרי לבבו. ע"כ חמאה של תורה, הברור והמובחר שבה, העיקרי, המחזור בעומק רעיון ושום שכל והמרכבה אומץ הנפש ביראת ה' ודרכי קודש במי תמצא, רק במי שנתגדל על עבודת התורה בעמל, וקנה אותה בדרכים כבושים שע"י יגיעה ועבודה רבה, שעמדו לו להתרחק מן הילדות וכל געגועיה, לבלתי קנותם בדרך שעשועי ילדים, כ"א מקיא חלב שינק משדי אמו עליה, ע"י רב עמל ויגיעה, יהיה לו המזון הקל והנח למורת רוח. וכמו שיקוץ הגדול בהמזון של היונק, עם כל קלות עיכולו ומהירות השגתו, כן יקוץ המתרגל ביגיעה ועבודת עיון, שישמח בזה והוא כל תענוגו ומשוש נפשו, בלימודים הנקנים כולם ע"י דרכים קלים, אבל עם זה הם מחוסרים עומק וכח רושם חזק בנפש.

• מה הטענה המרכזית של הרב בפסקה

• האם אתה רואה סתירה בין הדף הקודם שלמדנו לפסקה

(ברכות "אמרי דבי ר"י: מאי דכתיב (משלי ל לג): "כי מיץ חלב יוציא חמאה וגו'" - במי אתה מוצא חמאה של תורה? - במי שמקיא חלב שינק משדי אמו עליה" רבים הם הפדגוגים המתנשאים להביא דרכים להקל את עול הלימוד, וחושבים שיביאו ברכה לעולם בהקנותם את הידיעות והלימודים התוריים באופן קל, שלא יצטרך האדם להיות עמל בהם. תועלת הדבר אינה אלא מתעה, כי הידיעות לא תימדדנה על פי כמותם כי אם על פי איכותם, על פי עומק ההבנה וחריפות השימוש בהם לכל חפץ. ביותר לימודי התורה, על פי גודל הרושם שפועלים על הלומד, לענין התכונה של המוסר המעשים הטובים ויראת ה' הטהורה. ובזאת יהיה מועיל רק הלימוד שאינו בא בדרכים קלים ונוחים לקלוט, כי על-ידי היגיעה

ועבודה שכלית מתעלה האדם למידות נעלות, ולהיות נוטה אל השכל ואל כל דברי קודש באהבה וחפץ לב, והלימוד פועל עליו להיות כולו נתון ומסור ללימודיו. על-כן תצא מהלמוד שעל-ידי היגיעה דווקא עומק ההבנה והידיעה הברורה עם הפעולה הרצויה לעבודת ה' ויראתו וכל טהרת המדות. אבל הלימודים הנכנסים באופן קל, בלא יגיעה ועבודה כבירה, ישארו לעולם שטחיים וקפויים, עומדים מחוץ לנפשו של אדם הפנימית, ופועלים מעט על מעשיו ועל יצרי לבבו. ע"כ חמאה של תורה, הברור והמובחר שבה, העיקרי, המחזור בעומק רעיון ושום שכל והמרכבה אומץ הנפש ביראת ה' ודרכי קודש במי תמצא, רק במי שנתגדל על עבודת התורה בעמל, וקנה אותה בדרכים כבושים שע"י יגיעה ועבודה רבה, שעמדו לו להתרחק מן הילדות וכל געגועיה, לבלתי קנותם בדרך שעשועי ילדים, כ"א מקיא חלב שינק משדי אמו עליה, ע"י רב עמל ויגיעה, יהיה לו המזון הקל והנח למורת רוח. וכמו שיקוץ הגדול בהמזון של היונק, עם כל קלות עיכולו ומהירות השגתו, כן יקוץ המתרגל ביגיעה ועבודת עיון, שישמח בזה והוא כל תענוגו ומשוש נפשו, בלימודים הנקנים כולם ע"י דרכים קלים, אבל עם זה הם מחוסרים עומק וכח רושם חזק בנפש.

- מה הטענה המרכזית של הרב בפסקה
- האם אתה רואה סתירה בין הדף הקודם שלמדנו לפסקה

עין איה שבת פרק ב פיסקא קא

(שבת ל, ב): "איני והא"ר גידל אמר רב, כל תלמיד חכם שיושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר תכינה, שנאמר שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר, א"ת מור עוכר אלא מר עוכר, א"ת שושנים אלא שושנים".

באמת האלהים עשה את האדם ישר והתכונה האמיתית שבטבע הנפש האנושית היא מתאמת מאד לדרישת החכמה והדעת. א"כ השמחה וטוב-הלב בדרישת התורה היא נאותה מאד למצב הנפש, וראוי הוא לפי זה שתמיד יהיה העסק בתורה שעשוע לנפש ושמחה ללב. אמנם עלינו שלא לשכח כי כבר אין אנו מוצאים את האדם ע"פ טבעו הטהור האמיתי, עיונותיו ועיונות אבותינו קלקלו כבר את טעמנו הטבעי הטהור, עד שהחשק הטוב להשכיל ולהיטיב בטבע סר מעלינו, ותחתיו נקשרה בלבבנו אולת וחשך של הוללות וכל חמדת עין חיצונית, שהוא ההיפך מדרישת החכמה ודעת אלהים אמת. עד אשר בראשית לימודינו נמצא ע"פ רוב את הלימודים היותר יקרים ועקריים הפוכים הרבה לטבענו הגס והנמוך, אשר לא די שלא נשבע שמחה ועונג מהם כ"א עוד ימררו את רוחינו ויהיו עלינו למשא. אלא שעלינו לדעת שאדם לעמל יולד, וכי רק בהתחלה, בטרם נבא אל עומק ים החכמה והדעת, תהי' לנו המלחמה וההכבדה הזאת, אבל אחרי התקדשנו כראוי בקדושת התורה אז תבא חכמה בלבבנו ודעת לנפשנו ינעם, כי תשוב הנפש לטבעה הטהור להתענג על ד' ותורתו. ע"כ נואלו מאד אותם שרוצים לעשות את כל מדריגות הלימודים ג"כ לתלמידים הצעירים והמתחילים בערך של שעשועים. לא באופן כזה תבא חכמה בלב עיר פרא האדם בהולדו, רק חכמה שלמדתי באף היא שעמדה לי.

אע"פ שיפה נעים ונאות מאד מצב השמחה, מילוי הרצון והשעשוע, בדברי תורה וחכמה, אמנם

חלילה להיות בהולים על העונג הזה, שהוא הצד החיצון אל החכמה ואל דעת האמת בשעתו, לקנותו בלא עתו. זה החלק יסיר מהמתחיל את החפץ לעמול ולהתיגע ולעמוד על האמת, כי לא יוכל כלל להתאים העמל הגדול הנדרש לד"ת עם חפץ השמחה והעונג בתחילתו, מתנת אלהים זאת אינה נתונה כ"א לאותם שכבר יגעו הרבה והרגילו את נפשם בנועם אור האמת, עד שכל עמל נפש בדרישת התורה והדעת הוא מרבה להם ששון ועונג רב.

- מה מוסיף הרב בפסקה זו?
- האם יש כאן סוג של מערכת יחסים בין שתי העמודים (העונג/ העמל) שלמדנו?
- האם אפשר לדבר על מערכות יחסים נוספות ביניהם לאור דברי הרב ולאור מקורות אחרים?
- באופן כללי מה הצד החזק אצלך בלימוד הראשון או השני?

"הקבלה והתיקון" /נועם דוד

פושט את ידי ומחכה לקבל את האור שיוורד עד להרגל. "דירה בתחתונים" אתה מדגיש לי כל הזמן "איכפה זה פוגש אותי" אני דורש איתן.	ייתכן שלא ארגיש, ייתכן שיהיה קצת מביש, עומד כעבד ובתוכי תמיהה, לאן הלכה לה האהבה?
היא כל כך שונה מכל החכמות היא לא רק באוויר כמו שאר התאוריות. 50 יום של הכנה 7 שבועות של המתנה. חיי העולמים עם אינסופיותם יורדים עד אלי לתוך שעתם.	לחיות בריקוד של שתי תנועות לקבל, לחוש, להרגיש, לדום, להקשיב, לא להנגיש. לחיות בריקוד של רצוא ושוב, קבל אותי כמו שאני, אך האר בי את נשמתי.

אז איך עם כל הקבלה,
איך עם כל ההכלה,
אומרים "תיקון" ללא הבנה,
מן השמים היא, כולה עליונה.

תמימות תהיינה.

הרב אברהם כספי

בחג השבועות אנחנו מסיימים בע"ה ביחד עם כל עם ישראל את ספירת העומר, הספירה של מ"ט הימים צריכה להיות שלימה, כדכתיב יתמימות תהינה¹, יש לכך כמה השלכות הלכתיות בהן נעסוק אי"ה.

א. מצווה מהתורה² בשבת ויו"ט להוסיף מהחול על הקודש להראות חביבות השבת, וכן לאחר בצאתה, האם כאשר מוסיפים מהחול על הקודש כלומר שמקבלים יו"ט לפני השקיעה כמו בכל שבת ויו"ט זה פוגע בתמימות של ספירת מ"ט הימים:

ב. האם כאשר אדם המתפלל לפני כנסית השבת או החג ומזכיר את כניסת חג השבועות, דבר המותר בכל שבת וחג החל מפלג המנחה, האם יהיה מותר בשבועות, שכן גם זה יפגע בתמימות יום המ"ט של ספירת העומר.

הלכות שבועות בשו"ע נפתחות כך:

"ביום תמשים לספירת העמר הוא חג (א) שבועות"²

ומביא חט"ז³ להלכה:

"מאחרין להתחיל תפילת ערבית בכניסת שבועות כדי שיהיו ימי הספירה"

תמימות

מכאן אנו למדין שיש בעיה להזכיר את היותנו בחג בשבועות קודם צאתו של יום הספירה האחרון הוא יום מ"ט בעומר, מפני חשש לפגיעה בשלמות היום.

חישבו מה גורע מימי הספירה במידה ואנחנו מזכירים את היום הבא – חג השבועות – לפני סיומו של היום האחרון?

נענין בפסוקים בפרשת אמור:

"...וספרתם לכם ממקרת השבת מיום הביאכם את-עמר תנופה שבע שבתות תמימות

תהינה: [ו]עד ממקרת השבת השביעת תספרו תמשים יום והקרבתם מנחה חדשה

ליהנה: [ו]ממזשבתכם תביאו | לחם תנופה שתים שני עשרונים סלת תהינה תמז

תאפינה בכורים ליהנה: [ו]תקרבתם על-הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופר כן-

בקר אחד ואילים שנים יהיו עלה ליהנה ומנחתם ונסכיהם אשה רים-גיתח ליהנה:

[ו]שני נעשיתם שער-עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים: [ו]והגיד הפהן

| אתם על לחם הבכורים תנופה לפני יהנה על-שני כבשים קדש יהיו ליהנה לפהן:

¹ ע"פ רוב הפוסקים זה מדא"י - שו"ע רס"ח

² שו"ע או"ח תצ"ד סק' א'

³ שם

וכאן וקראתם בעצם | היום הזה מקרא-קדש יהיה לכם כל-מלאכת עבודה לא מעשוי חקת עולם בכל-מושבותיכם לדרךתיכם...⁴

חישבו מה אומרות המילים 'בעצם היום הזה'?

נראה את הנצי"ב:

חלק א'

'בעצם היום הזה'- כבר ביארנו דעצם בא לדייק או יום או לילה, או במקום שא"א לפרש בעל כרוחנו בא לדייק למעוטי תוספת. וכן בזה המקרא א"א לפרש ולא לילה שהרי חג של עצרת קדוש מבערב כמו כל מועדי ה', אלא בא ללמדנו שלא לעשות מקרא קודש אלא בלילה ולא מבעוד יום, ומכאן נהגו ישראל שלא להתפלל בעצרת מבעוד יום.."

חלק ב'

ולא כמו שכתב המגן אברהם משום דכתיב תמימות, דאם כן בכל לילה שבין פסח לעצרת נמי, ותו דתמימות בשבועות כתיב, ואין מונין שעות אלא לימים, אלא העיקר הוא כמו שכתבתי דמעצם הוא נפקא ליה הכי.."

שימו לב בחלק א' הוא מסכים עם ה-מגן אברהם שהבאנו לעיל ובחלק ב' חולק על דרך הלימוד שלו נסחו לעצמכם את ההבדלים בינם.

אם כן עולה מעיון עד כה:

יש מצווה להוסיף מחול על הקודש ובשבועות לדעת הנצי"ב איננו יכולים לקיים אותה כי זה **יקצר את יום המ"ט**.

בהוספה מחול על הקודש אנחנו **מתנהגים** ביום חול כביום שבת, האם זה אומר שקיצרנו את היום זקודם?

זאם יש הבדל בין דין הסופה מחול על הקודש לבין התפילה?

ראה את דבר הרב ניסים קרליץ שליט"א בספרו 'חוט שני'

וּמִקֹּדֶר דְּבַר הַיּוֹם הָם מְדַבְּרִי שְׂרִיף מִשְׁאֵל בְּנִימִן [וְחִידוֹשׁ דְּיָמֵי אֲרִיז עַם יִי"ט]
 שִׁכְבָּה חוֹל, מִצָּאֵת כְּתוּב בְּשֵׁם מוֹרֵי מִתְרַשֵּׁשׁ הַשָּׁנָה, בְּלִיל א' שֶׁל חֹג
 הַשְּׁבֻעוֹת מִמְחִינִין עִם הַקִּדוּשׁ עַד הַלֵּילָה מִמָּשׁ, שָׁם יִקְרָשׁ קוֹדֶם הַלֵּילָה יַחֲסוּר
 מִעַם מִיּוֹם מִי"ט לַסְפִּירָה וְכֹתִיב שֶׁבַע שְׁבֻעוֹת תִּמְמִימוֹת, עֲכָ"ל.

וּבִבְרִיאָה לְעֵינֵי נְרָאָה, דְּהִנְדִּין כָּאן הוּא, אִם הִיא חֲסִדוֹן דְּחִמְיָמוֹת כְּשֶׁעוֹשָׂה כְּסוּף
 יוֹם הַמִּי"ט דְּבַר הַמַּשְׁיִיךְ אֶת סוּף הַיּוֹם לַחֹג הַשְּׁבֻעוֹת: וְהוּא בְּחֻקֵּם
 דְּסְפִירָה הָעוֹמֵר אֵינוֹ רַק מַעֲשֵׂה הַסְפִּירָה בְּלִבּוֹ, אֲלָא עֲנִינוּ הוּא שְׁמוֹנֶפְרִים בְּחִתְלָה
 הַיּוֹם אֶת כָּל הַיּוֹם עַד סוּפֵה, מִשּׁוֹם דְּהַיּוֹם צָרִיךְ לְהִיטֵן סוּפֵה, וְכִמְיָם הַמִּשְׁאֵל
 בְּנִימִן "שָׁם יִקְרָשׁ קוֹדֶם הַלֵּילָה יַחֲסוּר מִעַם מִיּוֹם מִי"ט לַסְפִּירָה", וְכִמְיָם כֹּל
 מַעֲשֵׂה שְׁעוֹשָׂה שְׁמַשְׁיִיךְ אֶת סוּף יוֹם מִי"ט לַחֹג הַשְּׁבֻעוֹת, הִיא כְּאִילוּ עוֹשֶׂה אֶת בֵּל
 חֶלֶק זֶה מִן הַיּוֹם כְּאִילוּ אֵינוֹ בְּכָלל סְפִירָתוֹ נָא.

אֲבָ"ל מִה שֶׁשׁ טוֹבִירִים שְׁכַל עוֹר שֶׁלָּא הִתְחִיל לִגְמֹר יוֹם הַמִּי"ט לַסְפִּירָה הָעוֹמֵר
 עֲדִיין לֹא הִנִּיעַ זֶמַן שֶׁל חֹג הַשְּׁבֻעוֹת, זֶה אֵינוֹ, דְּחָרִי וְדֹא אֲסוּר לַעֲשׂוֹת
 מִלֵּאכּוֹת בְּכֵין הַשְּׁמַשְׁחָה דְּלִיל שְׁבֻעוֹת.

וּבְגִדְרֵי דְּבַר הַמַּשְׁיִיךְ לַחֹג הַשְּׁבֻעוֹת, חֲנֹה קְבִלַת תּוֹסֶפֶת יוֹי"ט דְּשְׁבֻעוֹת קוֹדֶם
 שְׁקִיעַת הַחֹמֶה, נִרְאֶה פְּשׁוּט דְּכִיּוֹן דְּתוֹסֶפֶת שְׁבֻעַת יוֹי"ט הוּא עֵינִי דְּאִיסוּר
 מִלֵּאכּוֹת שְׁנֵהָג אֵין זֶה חֲסִדוֹן דְּחִמְיָמוֹת שֶׁל יוֹם מִי"ט לַסְפִּירָה. דְּשִׁפְרִי מִקְרִי
 יוֹי"ט הַמִּי"ט לַסְפִּירָה וְכִמְיָם אֲסוּר בְּעִשְׂיָה מִלֵּאכּוֹת דְּקוֹדֶם וְהַיּוֹם מְדִין תּוֹסֶפֶת
 יוֹי"ט.

וְהִנְדִּין בְּמוֹסָפִים. הוּא רַק לְעֵינֵי חֲפִילַת יוֹי"ט דְּשְׁבֻעוֹת אִם הוּא דְּבַר הַקּוֹבֵעַ אֶת
 יוֹם הַשְּׁבֻעוֹת שְׁבֻעָה הוּא כְּמִסְמִיר מִעַם מִיּוֹם מִי"ט לַסְפִּירָה. לְדַעַת
 הַמְּגִי"א דְּאִין לְחַתְּמֵל עֲרִיבָה קוֹדֶם צֹאֵת הַכּוֹכָבִים, הִינְנוּ מִשּׁוֹם דְּבִרְיָא לִיָּה
 דְּהַפִּילָה שֶׁל יוֹם טוֹב דְּשְׁבֻעוֹת הוּא דְּבַר שְׁקוֹבֵעַ אֶת יוֹם הַשְּׁבֻעוֹת לְעֵינֵי חֲסִדוֹן
 דְּחִמְיָמוֹת, וְדַעַת הַיּוֹם דְּאִין חֲפִילַת יוֹי"ט קוֹבֵעַת לְעֵינֵי חֲסִדוֹן דְּחִמְיָמוֹת אֵין
 שְׁמוּכִיד בְּחִפְלִיתוֹ אֶת יוֹם טוֹב דְּשְׁבֻעוֹת, אֲלָא רַק הַקִּדּוּשׁ שְׁעוֹשָׂה לְיוֹם
 הַשְּׁבֻעוֹת הוּא מַעֲשֵׂה הַקּוֹבֵעַ לְחִסְרוֹן דְּחִמְיָמוֹת 43.

וּבְמִי"ב חֲבִי"א לְהִלָּח דַּעַת הַמְּגִי"א דֹּלָא יִקְרָשׁ חֲפִילַת עֲרִיבָה.
 וְנִרְאֶה דְּאֵין דְּתוֹנֵינן לְהַחֲמִיל חֲפִילַת מַעֲרִיב בְּצֹאֵת הַכּוֹכָבִים אוֹ כְּאִרְבַּעִים דְּקוֹת
 אַחֲרֵי שְׁקִיעַת הַחֹמֶה, וְכִמְיָם שְׁנֵהָג מִיָּן הַחוּרָא, אֵין צָרִיךְ לְהוֹסִיף עוֹד
 עַל זֶמַן זֶה, וְמוֹתֵר לְהַחֲמִיל חֲפִילַת מַעֲרִיב דְּלִיל שְׁבֻעוֹת מִיָּד בְּצֹאֵת הַכּוֹכָבִים,
 כִּיּוֹן דְּבוֹמֵן זֶה וְדֹא כִּבְר נִסְחִיט כָּל יוֹם הַמִּי"ט.

שימו לב למילים המודגשות שצריך להיות היום ספור, ישנן כאן שי אפשרויות להבין את מצוות
 ספירת העומר, האם התורה אמרה לנו לספור את היום? או שהיא רצתה שיהיה לנו יום ספור?
 מה הנפ"מ בין שתי השיטות? האם ישנם עוד מצוות כאלה?

אם כן נראה שההבדל הוא שאם התורה צוותה לספור חיינו שהעיקר הוא עצם הספירה וזה הביצוע
 של המצווה האמירה בפה ואם התורה התכוונה שיהיה יום ספור התכוונה התורה שנספור את היום
 והוא יעבור ויהיה תחת ידנו יום ספור.

ונראה מהרב ניסים שהתורה התכוונה שיהיה יום ספור, וזה כמצווה תכליתית, כלומר יש מצוות
 שעניינן העשייה, ויש מצוות שעניינן התכלית כמו מצוות רצוי החבר שהמטרה היא לא רק לבוא
 ולרצות אותו אלא שבפועל יתרצה.

ולכן גם כאן במקרה שלנו כאשר אנחנו באים לדון על הזכרת יום שבועות בקידוש אנחנו מתחילים
 לקדש את היום בפועל וקובעים את יום השבועות, אבל כאשר אנחנו מוסיפים מחול על הקודש אין
 זה כי אם התנהגות של איסור מלאכות של הכנה שלנו אל היום טוב אבל לא תחילתו של יו"ט
 בפועל.

אישה המדליקה נרות שבת

נהגו הנשים להדליק נרות שבת גם עם תוספת שבת ויו"ט, כלומר לפני השקיעה, השאלה האם
 בשבועות אינה צריכה האישה להמתין עד השקיעה, גם לדעת הרב ניסים שליט"א שהרי גם הסכים
 שבתפילה יש להמתין עד צאת הכוכבים.

ראו את תשובתו של הרב שלמה זלמן אוירבך זצ"ל⁶

⁶ הליכות שלמה, שבועות, שע"ג

הנשים שמנהגן להדליק הנרות לכבוד יום טוב מבעוד יום⁸, נוחזות כן גם בערב חג השבועות⁹.

דבר הלכה

שטובים שאין דין מוספת כלל, הוא משום דלמדין מדכחיב נחג השבועות וקראתם בעצם היום הזה למעוטי מצעו"י ש"מ לכל שבת ויו"ט - ללא נאמר בהם בעצם היום הזה - אפשר לקדש מצעו"י וממחיל הסיווג מצעוד יום, עכ"ל (ונראה דהך ילפומא דמפיק לה האי גאון ז"ל מקרא, היא רק לשיטתו בהעמק שאלה (שאלמא קס"ו אות ז') דמפרש שהכח נא למעט מוספת¹¹, ונראה לדבריו אי אפשר לנאח נחג השבועות בקידוש מצעו"י אף אם קבל עליו לשבות ואף לשאר הטעמים שכתבו הפוסקים אליבא דהרי"ף והרמב"ם אין חילוק כלל בין

ללא חייסין לענין זה ל"ממיוז" כמס"כ פוסקים לענין קידוש וחפלת ערבים, עין י"פ סי' תל"ד (סק"א)¹⁰. ודע דנש"מ דבר (פ"א סי' י"ח) כתב דהטעם שיוצאין מצעו"י גם להרי"ף והרמב"ם

חג השבועות לשאר יו"ט¹².

עולה מדבריו שחולק על הנצי"ב לענין תוספת שבת כהרב נסים, וכן לומד כך לגבי הדלקת הנרות.

הקשר בין ספירת העומר ובין שבועות

כעת נתבונן, הבנו שהספירה צריכה להיות תמימה, והוא שיחיה יום ספור וזו מצווה תכליתית. ספירת העומר מביאה אותנו לחג השבועות, אם תחזור לפסוקים בפרשת אמור, וכן בשאר הפסוקים בתורה בשונה כמעט⁷ מכל החגים שבהם התורה מציינת את התאריך ואת קדושת היום, וכאן התורה אומרת שהתאריך הוא יום החמישים כלומר שאין תאריך לחג השבועות וכן ישנה מחלוקת בגמ'⁸ באיזה יום היה מתן תורה, אם כן נראה שהספירה היא מביאה אותנו ליום החמישים, מכאן גם מובן החשיבות של הספירה, ועולה השאלה:

האם אדם שלא ספר את העומר – לפחות בזמן שספירת העומר דאורייתא – יכול לחגוג את החג או שמא יעלה על הדעת שמי שאין לו יום חמישים בספירה אין לו חג שבועות?

נראה את ההלכה הבאה בדברי הרב שלמה זלמן אוירבך⁹

ה. העובר את ה' התאריך' ביום הספירה, אין נחשב לו יום חדש אלא לבשורת במקום שבו למס'. ולכן העובר מן המורה למקרב, שאם אם במורה ויהי יום בעומר חיי במקרב הוא יום ב' לשבועות ל' ב' בעומר במקרב וימנה שוב ב' אר"ל יכיר באותו יום אלא מן הילכה שלאחריו וא"ל, אבל העובר מן המקרב לטוב

עולה מדבריו, שיברך בלי ברכה, אבל עליו להמשיך את המניין לא לפי ספירת הימים שלו, אלא לפי הספירה הכללית, אבל שמעתי¹⁰ שהרבי מחב"ד שאומר שצריך לחגוג את שבועות לפי הספירה שלו ומברך עם ברכה, כמו שאדם שנולד לו בן ביום א' בחודש ותכנן שברית המילה תהיה ביום ח' בחודש ועבר את קו התאריך ביום הזה כולם יודו לרבי מחב"ד שצריך לעשות את ברית המילה ביום ט' בחודש!

⁷ מלבד שמיני עצרת ועוד יבואר הקשר בין שמע"צ ובין שבועות

⁸ יומא ד' ע"ב

⁹ הליכות שלמה שבועות עמ' שנו

¹⁰ ממו"ר הרב מדרכי שטרנברג שליט"א

אמנם רואים שלהלכה אנתנו סופרים ביחד עם כלל ישראל והספירה היא לא של כל אחד וגם כאשר לא ספר חג השבועות חל, אבל עדיין ניתן להבין שהעיקרון שחג השבועות הוא בא אלינו על ידי הספירה השלימה נכון גם אם אין בו נפ"מ להלכה.

כעת יש להתבונן במהות האמונית של החג לאור מה שעלה לנו בהתבוננות ההלכתית.

שאלות ללימוד מהותו האמונית של חג השבועות

הגמ' אומרת שישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, ואמרו נעשה ונשמע, וכן הוצרכו בשלושת ימי הגבלה, ניתן לראות שקבלת התורה דורשת הכנה.

מה היחס בין ההכנה ובין הקבלה?

אנתנו ראינו שאמנם ההכנה שלנו צריכה לעשות בשלמות, אבל קבלת התורה אינה תלויה בכך! בהכנה לקבלת התורה ישנה הדגשה של הבניין שלנו וההכנה של הזמן והספירה, בניין ארוך של שבעה שבועות, שבלעדיו אין לנו יום חמישים, אך מאידך יום החמישים עצמו הוא מעל הזמן. מהתבוננות זו אנתנו יכולים ללמוד על היחס בין הבניין שלנו בעולם הזה שהיא מאפשרת את האחיזה שלנו במה שמעבר לעולם הזה ומעל הזמן שהוא החיים העליונים שגנוזים בתורה. להתרבת הדברים ראו עין אי"ה שבת פ"ט ס"ז-כפיית הר כגיגית, ע"ב-נעשה ונשמע.

יה"ר שנוכח לקבלת התורה בשלמות

חג שמח!

נַגַשׁ אָדָם אֶל עֶרְפִּלוֹ / אֶסֶף קִדְרוֹ

מִתֵּן תּוֹרָה הִנֵּה הוּא כֹּאן

שָׁדָה קָצוֹר וְקוֹל שׁוֹכֵר

חוֹנָה אָדָם שְׁעָר לָבָן

חוֹלֵם נֶלְחַם נִגְדוֹ הָהָר

כְּפוּף גָּבוֹ שְׁעוֹן מְקֻלוֹת

זָכְרוֹן עָמוֹם בְּרָקִים קוֹלוֹת

נִגּוֹן שִׁירַת יְלָדֵי מֶחֶר

עָמוֹם לָבוֹ עֵשֶׂן הָהָר

הַיֵּשׁ סְכוּי מְמָרוֹם גִּילוֹ

הַתִּחַל צְעוּד פֶּלֶס שְׁבִילוֹ

מוֹחֵק קִמְטִים זֹרֵק מְקֻלוֹ

נַגַשׁ אָדָם אֶל עֶרְפִּלוֹ

הידון לילדים

שאלות:

1. שבעה שמות יש לחג השבועות. מה הם?
2. חג שבועות נקרא גם בשם "עצרת". א. מה משמעות שם זה? ב. על מה נידונים בחג?
3. מדוע נקרא חג שבועות בשם זה?
4. כיצד קשור המספר 3 לחג השבועות?
5. מדוע נהוג לקשט את בית הכנסת בירק ועשבים בחג השבועות?
6. ציין חמישה נזלים שאליהם נמשלה התורה.
7. מדוע נוהגים לאכול מאכלי גבינה בשבועות?
8. דוד המלך נולד ונפטר בשבועות. מי עוד נפטר באותו תאריך שבו שנולד?
9. "סלינו על כתפנו הבאנו ביכורים". במה היו מביאים את הביכורים: א. העשירים ב. העניים?

שאלות על מגילת רות:

10. מי חיבר את מגילת רות?
11. מה הקשר בין מגילת רות לחג השבועות? ציין 3 קשרים.
12. אילו אישים במגילה קיבלו את התואר : א. גיבור- חיל ב. אשת -חיל?
13. עבור מי היה דוד א. נכד ב. נין?
14. על מה נאמר במגילה: "וזאת התעודה בישראל"?
15. רות אמרה לנעמי "כי המוות יפריד ביני ובינך" (א,18). על מי נאמר בתנ"ך: "בחייהם ובמותם לא נפרדו"?

תשובות

1. שבעה שמות: חג הקציר, מתן תורה, יום החמישים, שבועות, ביכורים, עצרת יום הקהל.
2. עצרת = עצור מלעשות מלאכה ב. בעצרת נידונים על פירות האילן (ראש השנה א, משנה א)
3. א. סיום 7 שבועות לספירת העומר ב. 2 שבועות אמונים שנשבעו ישראל והקב"ה
4. בגמרא שבת כ"ח נאמר: " ברוך שנתן תורה משולשת (=תורה, נביאים וכתובים) לעם משולש (כהן, לוי וישראל) בחודש השלישי (סיון) ע"י שלישי לבטן (משה) ביום השלישי (לימי ההגבלה)
5. בשבועות נידונים על פירות האילן, וכן זכר למעמד הר סיני שהיה מעוטר בעשבים.
6. רמז בראשי תיבות: "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" = חלב, דבש, שמן, יין, מים.
7. על שם הר סיני שנקרא "הר גבנונים" (תהילים ס"ח, 17)
8. משה רבנו נולד ונפטר באותו תאריך: ז אדר.
9. א. סלים של כסף וזהב ב. סלי נצרים מקש

תשובות על מגילת רות

10. שמואל הנביא (בבא בתרא י"ד:)
11. שניהם חלים בתקופת הקציר ב. התורה היא תורת חסד וגם מגילת רות תוכנה חסד. ג. דוד המלך נולד ונפטר בשבועות, ובמגילת רות מספרים על יחסו.
12. א. בועז ב. רות
13. דוד היה נכד של עובד ונין של בועז.
14. על הפעולה של: "שלף איש נעלו ונתן לרעה" (ד, 7)
15. "שאל ויהונתן הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו" (שמואל ב, א 23)

הלכות שבועות

הרב אליהו איזק

ערב שבועות:

לא יכלה זמנו - אלא ימעט בעסק וירבה בתורה, שימים אלו שלושת ימי ההגבלה חשובים ביותר לעסוק בתורה. יכין ערוב תבשילין ואם מתכוון לבשל מיו"ט לשבת יברך "על מצוות עירוב". ואם שכת, ניתן להסתמך על עירובו של הרב המקומי. יטבול בערב החג במקווה.

רחיצה ביו"ט:

ביו"ט לדעת הספרדים מותר לרחוץ במים שחוממו מערב יו"ט, וכן במים שחוממו ביו"ט ע"י דוד שמש (חזו"ע) כל גופו כאחד. אך במקווה אסור להתרחץ במים חמים, ולדעת האשכנזים אסור להתרחץ במים אלו כל גופו כאחד - אך מותר להתרחץ במים אבר אבר, דהיינו לא להזרים את המים מלמעלה על כל הגוף אלא איבר איבר. בזמננו שנוהגים להתקלח כל יום יש המתירים להתקלח ביו"ט גם לדעת האשכנזים.

תינוק הרוחצים אותו מידי יום ביומו - מותר לרחצו כל גופו במים שחוממו מערב יו"ט, או במים שחוממו ביו"ט ע"י דוד שמש.

ליל שבועות:

מאחרין להתפלל ערבית בכניסת שבועות בצאה"כ כדי שיהיו ימי הספירה מ"ט יום תמימות, ולכן אין להתפלל ערבית מוקדמת מבעוד יום. אך מי שאינו יכול לאחר, יתפלל ויקדש מבעוד יום ("ביצחק יקרא"), ולכן חיילים היוצאים לפעילות בליל החג, ולא יוכלו להתפלל ערבית לאחר צאה"כ, יקדימו ויתפללו מפלג המנחה.

יתפלל ערבית בשמחה ובמיוחד כשאומר - "תורה ומצוות חוקים ומשפטים אותנו לימדת". ונשמח בדברי תלמוד ובמצוותיך לעולם ועד" - שיום זה שקבלנו בו תורה הוא המעמיד את העולם כולו - "והאי יומא דקא גרים" ("יסוד ושורש העבודה").

מאכלי חלב:

"ונוהגים בכמה מקומות לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות" (רמ"א). ונאמרו בכך כמה טעמים – זיכרון לשתי הלחם שהיו מקריבים בשבועות, וכן כשירדו מהר סיני לביתם לאחר מתן תורה לא יכלו לאכול מיד בשר שצריך הכנה רבה כגון שחיטה, הכשרה וכדומה. ולכן אכלו מאכלי חלב, ואנו עושים זכר לזה. ויזהר מאוד שלא יבוא לידי איסור בשר וחלב. אמנם זה יו"ט ומצווה לאכול בשר ויין – ואין שמחה אלא בבשר ויין. ולכן יש הנוהגים לאכול מאכלי חלב ואז להפסיק ולהדיח פיו ולאכול מאכל פרווה ולהחליף המפה ולאכול בשרי. ויש הנוהגים בלילה לאכול חלבי, ובסעודת היום שהיא הסעודה העיקרית ("כבוד יום עדיף") לאכול בשרי, והכל לשם שמיים. ולא יאריך מידי בסעודת הלילה – שהיום קצר והמלאכה מרובה – וישתדל לדבר רק בדברי תורה ובהודאה להשי"ת, ובשמחה גדולה על שזכינו בתורה ובמצוות שטובות לנו מכל חיי העוה"ז והעוה"ב. ובסיום הסעודה יזדרז ללכת לעסוק בתורה הקדושה.

סדר הלימוד בלילה:

מנהג ישראל להיות נעורים כל ליל שבועות ולעסוק בתורה. והאר"י הקדוש אמר שכל מי שבלילה לא ישן כלל ועיקר יעסוק בתורה, מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו כל נזק. מנהג קדוש שתיקן האר"י ז"ל ע"פ הזהו"ק לעסוק ב"תיקון ליל שבועות" (המודפס במחזורים) וכבר נהגו רבים מגדולי ישראל מכל העדות ללמוד תיקון זה – "והיא נפלאה ועושה רושם למעלה – קשוטין אל השכינה" (פלא יועץ).

אמנם רבים נוהגים לעסוק בתורה בעיון ובבקיאות, ויש שנהגו ללמוד תרי"ג מצוות, וכל אחד יעשה כפי כוחו ומנהגו העיקר להשתדל לנצל כל רגע ורגע בלילה קדוש זה. נהגו לטבול (ע"פ הזהו"ק והאר"י הקדוש ז"ל) כחצי שעה לפני עלות השחר (בערך ב 3:30) וילך ויחזור בזריזות לתלמודו. הולך בטל – כישן דמי. ומי שלא מסוגל ללמוד ונרדם על משמרתו, ילן לישון ויבקש שיעירו אותו לתפילת השחר. ולא יתאגדו לדבר בדברים בטלים וישיבת קרנות. "והכל הולך אחר החיתום שיתגבר כארי להיות ער בשעת קריאת שמע ותפילה – שאם לא יוכל ללמוד שינוח מעט בלילה או ישכב כל הלילה ולא יקרא קריאת שמע כשהוא מנומנם" (פלא יועץ). ויתחזק מאוד בזמן קריאת התורה ועשרת הדברות שלא לנמנם כלל, ובתפילת מוסף יתפלל בכוונה ובשמחה.

ברכות השחר:

לפני התפילה ילך לעשות צרכיו ויטול ידיו ויברך "על נטילת ידיים" ו"אשר יצר" (ויש מהספרדים שלא מברכים על נט"י). ויכוון לפטור את הציצית בברכתו שמברך על הטלית. וברכת "אלוהי נשמה" ישמע מאדם שישן בלילה. וברכת התורה יבקש ממי שישן בלילה שיברך ויוציאו ידי חובה, או יכון לצאת בברכת "אהבה רבה" וילמד תכף אחרי שיסיים תפילתו. ברכות השחר יכול לומר, מלבד "המעביר שינה" שישמע מאחר שישן (ויש מהספרדים המברכים אף "המעביר שינה"). לפני קריאת התורה קוראים מגילת רות (ואם כתובה על קלף יש שנהגו לברך עליה).

ביום הביכורים:

לאחר התפילה טוב לאכול ולבצוע על לחם משנה על מנת שיאכל סעודת שחרית לפני חצות. וישן ויקום לאכול סעודת חג. ויעסוק בתורה בשמחה ובהתמדה במשך היום, שזהו זמן "מתן תורתנו".

הכנה לשבת: מי שהכין עירוב תבשילין יכול להכין מיו"ט לשבת- לערוך שולחן, להכין אוכל וכו'. הדלקת נרות- מדליקים נר של שבת בכניסת שבת לפני שקיעה.

רחיצה בשבת:

בשבת אסור להתרחץ כל גופו במים חמים (ואף לא בדוד שמש), אך מותר לרחוץ מיעוט מגופו במים שחוממו מראש או שחוממו על ידי דוד שמש (לשיטות המתירות דוד שמש בשבת). מי שרגיל לרחוץ כל גופו מידי יום ביומו ומצטער הרבה אם לא יעשה כך, וכן תינוק שרוחצים אותו מדי יום ביומו, מותר להם לרחוץ כל הגוף בשבת במים שחוממו מראש או במים שחוממו מדוד שמש. (שש"כ), ויזהרו שלא לבוא לידי סחיטת השערות. נהגו שלא לרחוץ כל גופו בשבת אפילו במים קרים (משנ"ב שכ"ו ס"ק כא). והמצטער כגון ביום שרב מותר להתקלח כל גופו במים קרים. (שש"כ) (ונהגו ברוב העדות להתיר טבילה במקווה אף לגברים במקווה בשבת וביו"ט) הלכך בשבת - יכול לרחוץ מיעוט מגופו במים חמים שחוממו ע"י דוד שמש או כל גופו במים קרים ויזהר מסחיטת השערות, וישתמש בסבון נזלי ויכול לנגב את גופו וגם את השערות אך אסור לסחוט השערות שלא בדרך ניגוב (שש"כ).

"ברוך הוא אלוהנו שבראנו לכבודו והבדלנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו".

ראשית ואחרית

הרב איתי פוני

חלק א

מסכת קידושין דף מ/ב

...וכבר היה רבי טרפון וזקנים מסובין בעלית בית נתזה בלוד. נשאלה שאלה זו בפניהם. תלמוד גדול או מעשה גדול? נענה רבי טרפון ואמר: מעשה גדול. נענה רבי עקיבא ואמר: תלמוד גדול. נענו כולם ואמרו: תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה!

• לפנינו מחלוקת בין רבי טרפון לבין רבי עקיבא. מדוע נכון לומר שה"מעשה גדול" כדעת רבי טרפון? ומאידך, מדוע נכון לומר שה"תלמוד גדול" כדעת רבי עקיבא?

• "תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה" – מה פרושה של הסכמה זו אליה הגיעו כל החכמים? ע"פ הסכמה זו, מי באמת גדול ממי??

לצורך הבנת מסקנת הגמרא ביחס שבין התלמוד למעשה, עיין בקטע להלן העוסק בהבנת היחס שבין ה"ראשית" ל"אחרית":

מדרש רבה, רות פרשה ו פסקה ד (חגיגה טו,א. ירושלמי חגיגה פ"ב, ה"א. קהלת רבה ז. מתורגם ע"פ ספר האגדה).

רבי מאיר היה יושב ודורש בבית המדרש בטבריה, והיה אלישע רבו מטייל בשוק כשהוא רוכב על סוסו בשבת. באו ואמרו לרבי מאיר: הרי אלישע רכך בא ומטייל בשוק. הפסיק דרשתו ויצא אליו.

אמר לו אלישע: מה היית דורש היום?

אמר לו: "וה' ברך את אחרית איוב מראשיתו" (איוב מ"ב).

אמר לו: ומה אמרת בו?

אמר לו: "ברך" – שהכפיל לו את כל ממונו.

אמר לו: עקיבא רכך לא היה אומר כן, אלא "וה' ברך את אחרית איוב מראשיתו" – בזכות תשובה ומעשים טובים שהיו בידו מראשיתו.

אמר לו: מה היית דורש עוד?

אמר לו: "טוב אחרית דבר מראשיתו" (קהלת ז,ח).

אמר לו: ומה אמרת בו?

אמר לו: יש לך אדם שעשה סחורה בנערותו והפסיד, ובזקנותו ונשתכר.

ל"אחרית"?

דבר אחר, יש לך אדם שהוא למד תורה בנערותו ושכחה, ובזקנותו וקיימה [וזוכרה].
אמר לו: עקיבא רבך לא כך אמר, אלא "טוב אחרית דבר" כשהוא טוב מראשיתו.
ובי היה המעשה. אבויא אבי מגדולי הדור היה, וכשבא למולני קרא לכל גדולי ירושלים,
וקרא לרבי אליעזר ולרבי יהושע עימהם, וכשאכלו ושתו, התחילו מטפחין ומרקדין, אלו
אומרים מזמורים, ואלו אומרים אלפבתרין. [מיני שירים]
אמר רבי אליעזר לרבי יהושע: אלו עוסקים בשלהם, ואנו אין אנו עוסקים בשלנו?!

[המון העם עוסק בשירים ומזמורים, מדוע אין אנו עוסקים בדברי תורה?]
ישבו והתחילו בתורה, ומן התורה לנביאים, ומן הנביאים לכתובים, והיו הדברים שמחים
כנתינתם מסיני, והאש מלהטת סביבותיהם.
אמר להם אבויא: הואיל וכך גדול הוא כוחה של תורה, הבן הזה אם מתקיים לי, הריני נותן
לתורה. וע"י שלא הייתה כוונת מחשבתו לשם שמים, לא נתקיימה בי תורתו.

בשפה העברית קיימות שתי משמעויות שונות ל-מ' תחילית:
א. מ' היתרון. ראובן גדול משמעון (א' גדול מב') – "מה מתוק מדבש,
ומה עז מאיר" (שופטים יד, ח).
ב. מ' הסיבה (המקור, המוצא). ראובן תולדה משמעון (א' נובע מב') – "איש
חרבו על ירכו מיוחד בלילות" (שיר-השירים ג, ח).
• לאור הבחנה זו, מהי נקודת המחלוקת בין רבי מאיר לבין אלישע בן אבויא,
בפרשנות הפסוק בקהלת – "טוב אחרית דבר מראשיתו"?
• מה המכנה המשותף של פרשנות הפסוקים ע"פ רבי מאיר, ומה המכנה
המשותף של פרשנות הפסוקים ע"י אלישע בן אבויא בשם רבי עקיבא?
• אלישע בן אבויא מקשר בין פרשנות הפסוק בקהלת לבין סיפור חייו. הדגם
מתוך החיים קשר בין ה"ראשית" ל"אחרית"?

איגרות הראי"ה ח"ב עמ' קיט

מאז הנני רואה חוב קדוש להשריש בלב כל מעמיקי דעת, שהבסיס של היהדות הוא הראשית
והאחרית ...
הראשית היא העריגה האלהית שכל בעל רוח כביר משתוקק אליה, וחפץ להרשימה בכל
תכני-חייו, וכל השאיפות הרוחניות העדינות הנן קשורות לעריגה עליונה זו בקשר של
קיימא, ובעילוייה הן מתעלות.
והאחרית - סדור החיים המעשיים, וההסתכלות העולמית הפנימית, המיוחדת לישראל,
שהיא צריכה המון מעשים, מצוות ומנהגים מיוחדים, המשתלשלים מתוך השורש הכביר
העליון של הראשית, מקבלים ממנו השפעה, ומשפיעים ג"כ עליו, כדרך שבריאות הגוף
משפיעה על חיי הרוח.

- לאור הסברו של הרב קוק, מהי "ראשית" ומהי "אחרית"?
- כיצד "בריאות הגוף" משפיעה על "חיי הרוח", וכיצד "חיי הרוח" משפיעים על "בריאות הגוף"? כיצד ניתן ע"י משל זה להסביר את יחסי הגומלין שבין ה"ראשית" ל"אחרית"?

אורות התשובה, תוספות ו' (-עיבוד)

התשובה היא שיבה אל המקוריות, אל הראשית, לחבר את כל ענפי החיים אל השורש אשר משם הם יוצאים. נשמתנו טהורה היא, חלק אלוה ממעל, רבת חיים היא במקורה העליון... אבל גודלה ותפארתה, חוסנה והדרה, גלוי הוא בעולם הרוח העליון. וכאשר התחילה להתקשר בעולם של החיים המעשיים, ונתאגדה עם הגוף וכל כוחותיו, נצטרפה עם דאגותיו וטרדותיו, ונסתככה בסבכי מלחמת חייו הקשים, - אף כי בזה, ורק בזה, עלתה בידה להרשים את רושם פעולותיה על עולם מוגשם, על עולם של חיים קשורים בתנאים של חיוניות ועוצמה מפעלית - אבל הלוא ענפיה נתפשטו בהכרח במורד כזה, עד שהסתגלה לאלה המפעלים ותוכן החיים המוגבל בהגבלת בשר ודם, ומתוך כך כהו מאורותיה, והועם זיו אורם, ומתוך המחשך הזה, באים כל דרכי הטעייה הרבים, אשר בחיים האנושיים... וכבר הגיע הזמן לשוב בתשובה, כלומר, לקשר את הענפים של החיים המתגלים בכל העלילות, בכל המפעלים, בכל התכונות ובכל המידות אשר לנו, אל מקור שורשם, אל טהרתה של הנשמה, אל ראשית הויתנה...

- הרב קוק מתאר את משמעות החיבור של הנשמה הרוחנית לגוף החומרי. באיזה מובן חיבור זה "מועיל" לנשמה, ובאיזה מובן חיבור זה "פוגע" בה?
- כיצד ניתן להסביר את יחסי הגומלין שבין השורש לענף (הנשמה והגוף), ע"פ הסברת יחסי הגומלין שבין ה"ראשית" ל"אחרית" לעיל?
- מהו תהליך התשובה ע"פ משל "שורש וענף"? מהו הנמשל אותו אנו חווים בחיינו?

מדרש רבה, שיר השירים א, לא (- עיבוד)

נשא אדם אישה, ושהה עימה עשר שנים, ולא ילדה [לא נולד ילד], אינו רשאי לבטל [מחוייב להתגרש ע"מ ללדת מאישה אחרת]. אמר רב אידי: מעשה באישה אחת בצידון, ששהתה עשר שנים עם בעלה, ולא ילדה. באו לפני רבי שמעון בר-יוחאי, ורצו להתגרש זה מזה. אמר להם: כשם שהתחתנתם זה לזה במאכל ובמשתה, כך אין אתם מתפרשים אלא מתוך מאכל ומשתה. הלכו בדרכיו, ועשו לעצמן יום-טוב, ועשו סעודה גדולה, ושיכרתו יותר מידי. כיון שנתישבה דעתו עליו, אמר לה: ביתי [לשון חיבה], ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית, וטלי אותו, ולכי לבית אביך. מה עשתה היא, לאחר שישן, רמזה לעבדיה ולשפחותיה, ואמרה להם: שאוהו במיטה, וקחו אותו, והוליכוהו לבית אבא. בחצי הלילה נעור משנתו. כיון שעברה שיכרותו, אמר לה: ביתי, היכן אני נתון? אמרה לו: בבית אבא. אמר לה: מה לי בבית אביך? אמרה לו: ולא כך אמרת לי בערב - "כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו, ולכי לבית אביך" -

אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך!

הלכו להם אצל רבי שמעון בר-יוחאי, ועמד והתפלל עליהם, ונפקדו [נולד להם ילד]! ... והרי דברים קל וחומר - ומה אם בשר ודם, על שאמר לבשר ודם שכמותו - אין לי חפץ בעולם טוב ממך - נפקדו. ישראל המחכים לישועת הקב"ה, בכל יום ויום, ואומרים - אין לנו חפץ טוב בעולם אלא אתה - על אחת כמה וכמה.

- הואיל ותפילתו של רבי שמעון בר-יוחאי יכולה להועיל שיפקדו, מדוע אין הוא מתפלל מלכתחילה, בפעם הראשונה שהם באים אליו?
- חתונתם הייתה ב"מאכל ומשתה" ובסעודה גדולה. מה מסתתר מאחורי הרעיון של רבי שמעון בר-יוחאי שיחזרו שוב על ההתרחשות שהייתה בשעת חתונתם?
- המילה "חפץ" משמשת בעברית לשני מובנים שונים:
א. עצם מסוים, כלי וכדומה.
ב. רצון, משאלה.

כיצד מדגיש המדרש את המהלך שעובר הזוג מהמובן הראשון של המילה

"חפץ", אל המובן השני של מילה זו?

- ניתן לראות את התהליך שעובר על הזוג כקישור ה"אחרית" אל ה"ראשית", כיצד?
- השיבה במדרש מה"אחרית" אל ה"ראשית" מולידה חיים חדשים. מדוע החיים תלויים ביכולת לבצע שיבה זו?

סוגיית הגירות

הרב יעקב פיינגולד

יבמ"א (כ)

מרתני הנשנים-חשוד

לומר שטוענים עליו דברי לנו: לא ישאנו. משום לנו חלף ילמור חמת היה הקול הלאה: הנשנים על אשת איש והוציאו. עם דין ממחם טענה בשלם זה שפסד עליו והלך זה וטענה: ויצא, דמלאוויימא חסרה נמי לטעל דרשקין וטעמה ונעמחא (נמנר ה) שני פסטים חלף לטעל וחלף לטעל במסכת סוטה (קף ט:). גמ' הא גורא מירא חוירא, ואפי' דלם נמנירם לשם יסודת חלף בשלם שפסד זה: עבדי שלמה, עמלי שררה היו: גירי אריות. כון מוסס דמכזי כספר מלכים (יג ה) וישלם ה' נסח חלף חליות ונמנירם כדמכזי חסח בגלם שמוקין: גירי חליות. עמל חליות חלף לטעל חלף לטעל: מרדכי ואחא, ודכס עממי חלף מתיקדיס (חלף ט:). בון חוה פיד, כל בני מקמי הכי לא גרים מינה כון נצור חלף ויטול ט: כבודי, חלף עשע ממחם שררה: אי חכי דגירות עמלימם חלף: כבחלף נמי יכונת וחלף מני חלף יכונת: דאמר רב אבי, טעמא דממניקין משום דמכזי חסר ממך עקבות פה ולוח שפסס חסרם חלף דלמו לחמוקין לקלם חלף: חן גור, חלף להנמיך גור חלף מחלופי עבד חלף חלף עממס ימניר דכיון פסן חלף: מי גר אחר עליו יושל, מי גר אחר עממיון חלף חלף: חלף יושל, לעומד יושל יום כנו על פני כל חלף נפל

מרתני *הנשנים על

השפחה ונשתחררה או על העובדת כוכבים ונתיגירה. דרי זה לא יכונס. ואם כנס אין מוציאין מזה הנשנים על אשת איש והוציאו מתחת ידו אפי' שכנס ויצא: גמ' הא גורא מירא חוירא ורומניר אחר איש שנתגיד לשום אשה ואחר אשה שנתגיד לשום איש וכן מו שנתגיד לשום שולחן מלכים לשום עבדי שלמה אינן גרים דברי ר' נחמיה שהיה רבי נחמיה אומר אחר *גירי אריות ואחר גירי חליות ואחר גירי מרדכי ואחר אינן גרים עד שיתגידו כונן הוא כונן הוא כיד אלא אימא כבונן הוא הא איתמר עלה איר יצחק בר שמואל בר מרוא משמיה דרב יהודה כדברי האומר *כולם גרים הם אי הכי לבתלה נמי משום דרב אבי *דאמר רב אבי *הסר ממך עקשות פה ולוח שפסס וגו' ח'ר *אין מקבלין גרים לכות המשיך כיוצא בו *לא קבלו גרים לא כימי דוד ולא כימי שלמה איר אליעזר *מאי קרא *הן גור יגור אפס מאותי מי גר אחר עליו יושל (ה) אבל אדר לא:

הס

לא כימי דוד

והס' דר"י דקמ' (קף ח)
הס' דלחלף לקמיה דהלל ואמר גיירי ע"מ לעשות כ"ג מנות היה הלל *דקטו למשח לשם שמים

גירא

הל

תיר מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמואי אמר לו כמה תורות יש לכם אמר לו שתיים תורה שבכתב ותורה שבעל פה א"ל שבכתב אני מאמין ושבעל פה אני מאמין גיירי ע"מ שתלמדי תורה שבכתב נער בו ורצינו במופה בא לפני הלל גיירה יומא קמא א"ל א"ב ג"ד לנדר אפי' ליה א"ל הוא אחמול לא אמרת לי הכי א"ל לאו עלי ידי קא סמכת דעל פה נמי סמוך עלי: שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני הלל אמר לו רגל אחת דרפח באמת הבנין שבידו בא לפני *הלל *גיירה אמר לו דעך כמי לתבך לא תעבד זו היא כל התורה כולה ואיך פירושה הוא זיל גמור: שוב מעשה בנכרי אחד שהיה עובר אחריו בית המדרש ושמו קול סופר שהיה אומר *ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפרד אמר הלל למי אמרו לו לכהן גדול אמר אותו נכרי בעצמו אלא ואתגיד בשביל שישמיני כהן גדול בא לפני שמואי אמר ליה גיירי על מנת שתשימי כהן גדול דרפח באמת הבנין שבידו בא לפני הלל גיירה א"ל כלום מעמידין מלך אלא מי שיועד סמכסי מלכות לך למור סמכסי מלכות חלף וקרא כיון שהגיע *הזור הקרב יומת אמר ליה מוקרא זה על מי נאמר א"ל אפי' על דוד מלך ישראל נשא אותו גר קל וחומר בעצמו ומה ישראל שנקראו בניו למקום ומתוך אהבה שאהבם קרא להם *בני בבורי ישראל כתוב עליהם *הזור הקרב יומת גר דקל שבא במקלו ובתרמילו על אחת כמה וכמה בא לפני שמואי א"ל כלום ראו אני לחיות כהן גדול וחלף כתיב בתורה *הזור הקרב יומת בא לפני הלל אני עונותי חלף *יגורו לך ברכות על ראשך שהקרבני תחת כנפי השכינה דימים נדודו שלשתן למקום אחד אמר קמדותו של שמואי בקשה למורדו מן העולם ענוותנותו של הלל קרבנו תחת כנפי השכינה:

גירא

הגר שקיבל עליו דברי תורה אפי' נחשד לרבר אחד היו חשוד לכל התורה כולה *דרי הוא כישאל מומר נפאק מינה דאי קדיש קדושי קדושי תיר *הבא לקבל דברי חביות *חון מדבר אחר אין מקבלין דברי תורה חון מדבר אחר אין מקבלין אותו *ק אחר *מדברי סופרים

הרי מפורש אמרו חז"ל בכורות ל' ע"ב נכרי שבא לקבל דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו. ר"י ברי' אומר אפי' דקדוק אחד מדי' ואיך אפשר לקבל גרים באופן כזה שיודעים בידור שאחר גרותם יעברו על דברי תורה.

ואע"ג דקיי"ל כמ"ד כולם גרים הם. ביבמות דף כ"ד ע"ב. ונכלל בזה ג"כ איש שנתגייר לשום אשה. ואשה שנתגיירה לשום איש. נראה מדהתירם חולין דף ג' ע"ב ד"ה קסבר. ודהתיר יבמות שם ד"ה הלכה. דהיינו דוקא כשהגירות היתה שלמה בקיום המצות. אבל כשלא נתגיירו לגמרי. דהיינו בלא קיום המצות ושמירתן. וגם הכונה היתה בלתי הוגנת. אז הם גרועים מסתם גרי אריות. דחשיב התם בברייתא. דאיכא למיד דכולם גרים הם.

דהיינו משום דאיכא תרחי. הגירות שלא לשיש. וקיום מצות בשלימות ג"כ אין כאן. דעכ"פ עבדו ע"ז בשיתוף. כדאמר' שם בתו' מקרא דואת אלזיהם היו עובדים. ובלשון התוס' דחולין שם ש"לא נתגיירו לגמרי. ומשמע דלא דוקא ע"ז. אלא כל שלא מקיימים מצות. וגם המחשבה היתה שלא כראוי. או אין כאן גירות כלל. ולשון הרמב"ם והש"ע בסי' רס"ה בנתגייר בשביל דבר: "ואוששים לו עד שתתברר צדקותו" מבואר. שאם רואין שאינו מתנהג בדת ישראל. והגירות והיתה בשביל איזה דבר. אין זו גירות.

ואמנם יש למקור בזה הענין צמי שכל ועל כלל שלל קיבל עליו כל המצות וכדליתא בנדרים (דף ל') שאין מקבלין בזה האופן. אם עבדו וקבלו אי הוה גר או לא. חז' פשיטא דלשון אין מקבלין כ"י אינו אלא שאסור לקבלו אצל מ"מ אם עבדו וקבלו הוה גר ומכריזין אותה לשמור דם ישראל. והוה כמו הא דליתא ביבמות דף כ"ד לא קבלו גרים צמי דוד ושלמה מ"מ נעשו גרים גרורים. כמ"ס החו' ומקרא מלא כח"ב ורבים מעמי הארץ מתיידיים הרי נעשו יהודים אפי' שם היו רשאים לקבלם. ור"י ג"כ מהלל [שם ל"א ע"א] שקיבל להגר צעוד לא קיבל עליו עול מצות ולא מהני יסוד שכתב החו' [יבמות ד' כ"ד ב' ד"ה לא] ופי' רש"י במ"ס שם [שם ד"ה גי'ר] שה"י צעוד שקיבל עליו עול מצות. אלא לענין אסור להמלה שאין מקבלין ע"ז מהני היסוד שה"י הלא צעוד באופן אדם שלמקו קיבל אצל אי נמא שאין בקבלה זו ממש ועדיין אינו גר מאי מהני בזה שה"י הלא צעוד. חז' נדרים.

ולשיטה זו אם קבלו איזה אנשים זה הנא להמגיר עפ"י זה האופן שלא לשמור דם יהדות. אפי' שפעו שלל כדן וגרמו לאותו איש רעה רבה שמתחב ונענש על כל פרט כמו שר"ל גמור. מ"מ הוה גר עפ"י ד"ת.

ה"ה ק"ך - אל"מ לר צ"ר

ב"ה. ע"ה ירושלים תוב"א. ס' גיטן תרפ"ה. שלי וברכה שדוש לכבוד הרב האי גאון מפורא בתורה וירא ד' אוצר. נודר בדר בכרס ד' מו"ה שאל סתהון שליט"א. ורעה עזת קודש אחינו הספרדים יצ"ו בכותנאטיאירס ארגנטינה י"ו.

אחדש"ט באה"ר.

הגיעני יקרת מכתב קדשו...

בדבר מקבלי גרים שלא כדת וכשורה. אשר עליהם בודאי נאמרו דברי חז"ל הקדושים. רעה אחר רעה תבא למקבלי גרים. כיבמות ק"ט ב'. וכדתנא' שם ד"ה רעה. דהיינו דוקא כשמשאין אותם להתגייר או שמקבלים אותם מיד. אבל אם הם מתאמצים להתגייר מקבלין אותם. פשוט הוא דהיינו דוקא כשמכירים בהם שהם מתגיירים בלב שלם לשיש. אבל אלה שמקבלין גרים גרורים. שכשביד דברים של חמירות ותאות לבם הם מתגיירים. בודאי עליהם נאמר רע ירוע. ותבא עליהם רעה אחר רעה. כי גרים כאלה ודאי קשים לישראל כספחת. והם מביאים קוצים בכרם בית ישראל.

י"א ל"ג

דא"ד

יחזק מאי דכתיב: רע ירוע כי ערב יד רעה אחר רעה תבא למקבלי גרים

רעה אחר

רעה תבא למקבלי גרים. אמר ר"י דהיינו היכא שמשאין אותן להתגייר או שמקבלין אותן קודם אצל הם כן מתאמצים להתגייר. ו' ל' לקבלם. ס"ה מצו' שנושע אמרס' יס' ויטק שם קבלו לתנוע שפחה להמגיר ולכלה ודיתא פלג' לאלי' כ' פ' ויטק מיט עמלן דלערי' ליתרל' כדאמרין בהגדת מלך (מס'ין ז') וגם ירוע קל רע' הו"ה' ועמל' ודית' מתחסי' הו"ה'.

יו גר שלא ביקר אחריו, או שלא הודיעוהו המצוות וקנשן, ומל וטבל בפני שלשה הדיוטות - חרי זה גר. ואפלו נודע שבשכיל דבר הוא מתגבר - הואיל ומל וטבל, יצא מכלל הגוים, וחוששין לו עד שיתבאר צדקותו. אפלו חזר ועבר עבודה זרה - חרי הוא כישלאל

משפחה, שקדושי קדושתו, ומצוה להחזיר אבדתו: מאחר ששכל - נעשה כישלאל. ולפיכך קים שמשון ושלמה נשוחיתו, ואף על פי שנגלה סודן.

יח ומפני זה אמרו חכמים: קשים להן גרים לישלאל קנע צרעת; שרפן חזון בשכיל דבר, ומטעין את ישראל, וקשה הדבר לפרש מהן אחר שנתגברו. צא ולמד מה ארע במדבר במעשה העגל וקדירות הפאנה. וכן רב הנסיונות - האספסוף היו בהן תחלה.

כין י"ז

ז אי זה הוא גר תושב? זה גוי שקבל עליו שלא יעבר עבודה זרה עם שאר המצוות שנצטוו בני נח, ולא מל ולא טבל - חרי זה מקבלין אותו, וחרי הוא מחסידי אמות העולם. ולמה נקרא שמו 'תושב'? לפי שמתר לנו להושיבו בינינו בארץ ישראל, כמו שבארנו בהלכות עבודה זרה. ח ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיבול נוהג; אבל בזמן תהו - אפלו קבל כל התורה כלה חיון מדקדוק אחר, אין מקבלין אותו.

יד אל יעלה על דעתך שמשון המושיע את ישראל, או שלמה מלך ישראל ירד יה, נשאו נשים נכריות בגייתן. אלא סוד הדבר כך הוא: שהמצוה הנכונה - קשכבוא הגר או הגרית להחזיר, בודקין אחריו, שמא בגלל ממון שיטל או בשכיל שרפה לז או מפני הפסד בא להקנס לדת; ואם איש הוא - בודקין אחריו שמא עניו נמן באשה יהודית; ואם אשה היא - שמא ענייה נתנה בכחור מבחורי ישראל.

ואם לא נמצא להן עלה - מודיעין אותן בכד על התורה וטרח גיש בעשייתה על עמי הארצות, כדי שיפרשו. אם קבלו ולא פרשו, וראו אותן שחזרו מאהבה - מקבלין אותן, שנאמר: "ותרא כי מתאמצת היא ללכת איתה, ותתהלל לדבר אליה" (דברים יח).

טו לפיכך לא קבלו בית דין גרים כל ימי דוד ושלמה: בימי דוד - שמא מן הפסד חזרו; ובימי שלמה - שמא בשכיל המלכות והטובה הגדולה שהיו בה ישראל חזרו. שקל החזון מן הגוים בשכיל דבר מהקלי העולם - אינו מגרי העדק. ואף על פי כן היו גרים הרבה מתגברים בימי דוד ושלמה בפני הדיוטות, והיו בית דין הגדול חוששין להן: לא דוחין אותן, אחר ששכלו מכל מקום, ולא מקריבין אותן, עד שתראה אחריתן.

טז ולפי שגיר שלמה נשים ונשאן, וכן שמשון גיר ונשא, ותדבר דודע שלא חזרו אלו אלא בשכיל דבר, ולא על פי בית דין גירום - חשכו הנתוב קאלו הן גויות, ובאסורן עומדין; ועוד, שהוכיח סופן על תחלתן, שהן

עובדות עבודה זרה שלקו וכונו להן כמות, והעלה עליהם הנתוב קאלו הוא כנאן, שנאמר: "אז יבנה שלמה במה"

שאלות מנחות

עמך עמי ואלוקיך אלוכי
יחן שם ישראל נגד ההר כאיש אחד בלב אחד

לבחורים היקרים האהובים חג שמח
לילה של עמידה נגד ההר. כאיש אחד בלב אחד.
באהבה גדולה לכל חלקי עמנו, הבוקעת בנו, הנובעת מתוך אהבתנו הגדולה
לנשמתו האחת שחזרה לחיות בנו בדורנו. והננו, כולנו, שוב פעם עומדים נגד
ההר, בצמאון ועריגה שבכל ישותינו, להיות, כולנו כאחד, כינור לה, לנשמתנו, שתופיע
בנו, בתורתה, בדרכיה. היא ולא אנחנו.
שתנשא אותנו, ועמנו את כל עם ישראל מתוך שלא לשמה לבוא לשמה,
לבוא לחיים שמגמתם היא האמת הגדולה, הטהורה, האצילה שבה.
נעסוק הלילה בעז"ה בסוגיית הגרות. סוגייה שנדונה מאוד בימינו ואשר ראוי מאוד
שבני תורה יהיו מצויים ביסודותיה. נראה המקורות. ננסה להבינם. וה' יאיר עינינו
בתורתו.

מקור א:

ראו בגמרא יבמות דף כד: המשנה, והגמרא מתחילתה עד "אבל אידך לא" וברש"י.
א. נפתח. מה הבעיה בגרות זו שמתוארת בגמרא? קבלת מצוות?
ב. הבחור מקבל על עצמו 100% שמירת מצוות?
ג. נכון. כן. חשוב, האם יש היגיון במהלך כזה מצידו?
ד. נכון. מאוד. פגש בחורה יהודיה שומרת תורה ומצוות ואומר לה "בשבילך אעשה
הכל". תריג מצוות. קלה כבחמורה. נכון?
ה. נכון. על זה! מדובר פה. מהי אם כן הבעיה?
ו. נכון. לבחור הזה אין שום עניין להיות יהודי! הוא רוצה בה. כך גם אדם שיודע שעל
מנת להיות שותף בחברה מרוויחה צריך הוא להיות יהודי ולשם כך הוא מוכן לגמרי
לקיים תריג מצוות - לא בשביל היהדות! בשביל הכסף! מבינים? גרות לא לשם שמיים.
ז. מבינים גם את הנפק"מ העצומה למקרים בדורנו? חשבו על דוגמאות נוספות
שעלולות להמצא.
ח. ומה דינו של אדם כזה?
ט. נכון. מחלוקת. לרבי נחמיה הגרות לא חלה כלומר, אם בית דין ימולו ויטבילו אותו -
לא נעשה בכך יהודי. ורב-מביא את דברי חכמים ש"כולם גרים הם".
חשוב, איזו משתי הדעות מובנת לך יותר?
י. נכון. וודאי שרבי נחמיה! אדם שמגביה חפץ ואין בכוונתו לקנותו-האם קנאו?
מבינים? וכאן אין לו רצון להיות יהודי! ואיך יהפכוהו פעולות המילה והטבילה
ליהודי?

יא.אך רואים שלחכמים כן! האקט הזה של מילה וטבילה יהפוך את הגוי הזה ליהודי ושאלה-

יב.נכון. איך להבין זאת? הלא אין פה "דעת קונה"! אולם, שאלה נוספת ישנה יג.נכון. זהו? אז באו חופשי נגיד כל מי שרוצה אפילו מתוך אינטרס גמור? נכון? יד.ראו בסוף הגמרא "ת"ר אין מקבלין...אבל איך לא"-יש פה שאלה בהבנה שראוי לשאול-

טו.נכון. האם הגמרא הזו היא רק לדעת רבי נחמיה(שאיננו להלכה)?האם יש אופן להבינה לפי דעת חכמים?

טז.נכון. וודאי שיכולה. עד עתה דיברנו בשאלה אם יגירו בפועל אדם כזה האם הגרות תחול. אך כאן,יש יסוד נוסף-האם מקבלים לכתחילה אדם כזה להתגייר? ועל כך אומרת,שוודאי שלא! לא מקבלים אדם כזה. אך אם בדיעבד גירוהו הוי גר. יז.ונוכיח בעז"ה שאנו צודקים בהבנתנו זו:

ראו בגמרא שבת דף לא. "ת"ר מעשה בנוכרי אחד...קרבנו תחת כנפי השכינה" יח.ראו תוס' אצלנו-(ביבמות)ד"ה "לא בימי דוד"-בסופו "והיה דפ"ב דשבת..." יט.אשאלכם-לכאורה יכל תוספות לענות שהלל קיבלו כיוון שהלכה כחכמים ש"כולם גרים הם" ולמה לא ענה כך? חשבו

כ.נכון. ברור. כי גם לחכמים האומרים שאם נתגירו הם גרים,מ"מ לא מקבלים אותם! לא מגירים! ואז שואל התוס' למה הלל קיבלו לגיירו? כא. וכאן לנו 2 שאלות:

א. לפי חכמים, שאלנו כבר וטרם ענינו,כיצד נעשה גר בלי "דעת קונה"? אולם, בפועל לפיהם באמת לפי התורה הוא גר!

וכאן תעלה לנו שאלה יותר מהותית- למה? למה לפי חכמים,איפשרה התורה לגוי שאין כוונתו ורצונו להיות יהודי להעשות יהודי? למה לא התנתה את התגירתו ברצונו להיות יהודי? כפי שבאמת אומר רבי נחמיה!

ב. תוס' אומר שהסיבה לכך שהלל קיבלו להתגייר הייתה בגלל שהייתה לו טביעת עין שבסוף יעשה לשם שמיים. ונשאל-אך מכל מקום למה לו לגיירו? לא צריך! יש לך עניין להפכו ליהודי?

מבינים את ההיגיון שבשאלה? (השאלה שאלה. לא נענה עליה כאן, הרב קוק מדבר על כך בעין איה).

מקור ב:

ראו בגמרא בכורות דף ל: "הגר שקיבל עליו דברי תורה...אפילו דקדוק אחד מדברי סופרים" ורש"י.

כב. במה עוסקת גמרא זו? הגדר! מה היחס בינה לבין הגמרא ביבמות שראינו?
כג. גמרא זו עוסקת בסיטואציה בדיוק הפוכה! הוא רוצה להיות יהודי אך לא לקיים מצוות. וכאן, בעקבות הגמרא ביבמות תעלה לנו שאלה כיצד להבין גמרא זו.
נכון?

כד. נכון. האם כוונתה שאין מקבלים אך גם כאן בדיעבד אם נתגייר באופן זה-
נעשה יהודי? או אולי בנוגע לקבלת מצוות-ברור שכרבי נחמיה, שאינו גר. אין גיור?
גיור? נכון? חוו דעתכם מתוך התבוננות בגמרא.
כה. נכון. אלשונה פה הוא כלשון הגמרא יבמות "אין מקבלין אותו"
ב. ואם קיבלוהו- לכאורה זה מכורש בתחילתה "הגר שקיבל עליו ד"ת..." נכון?
כו. וראיה נוספת לכאורה:
ראו שוב בגמרא שבת שראינו עם הלל- ברש"י ד"ה "הוציאו בניזיפה" וד"ה "גייריה"

חוו דעתכם על מעשהו של הלל!

כח. נניח שלהלל יש טביעת עין שישנה את דעתו בהמשך. זה אמור לשנות משהו?
כט. נכון. לכאורה כעת בזמן הגיור אינו מקבל על עצמו תורה, ואם כן איך יחול הגיור?
מבינים? מה משמע?

ל. נכון. משמע כפי שאמרנו ביבמות ש "כולם גרים הם".
ראו כאן צילום משו"ת "משיב דבר" של הנצי"ב מוולוז'ין
לא. ראו דברי הרב קוק בשו"ת "דעת כהן" על בעיות בגיור שהיו לרבני ארגנטינה.
חוו דעתכם. האם סותר דברים שאמרנו או שמציאות שלישית?
לב. נכון. כן. אם תדקדקו בדבריו תראו שהרב מדבר על מצב בו גם שלא לשם
שמיים וגם בלא קבלת מצוות שעליו כותב שברור שכאן –הגרות לא חלה.
חשבו האם יש בכך כדי לבאר לנו את הסברא שבגללה כן חלה הגרות בשני
המקרים של: רק לש"ש או רק שמירת תורה ומצוות?

לג. אני מבין שההיגיון הוא שברגע שקיימת תשתית מציאותית של "מבנה של יהודי"
תוכל היהדות לחול על אדם כזה. תשתית זו הינה או אדם שרוצה להיות יהודי או
אדם שיקיים תורה ומצוות.

מקור ג:

ראו בגמרא יבמות קט: "דא"ר יצחק...כספחת בעור". וראו שם תוס' ד"ה "רעה" חוו דעתכם-

לד. יש פה חידוש בתוספות?

לה. נחמד שאלתנו- האם יכל תוספות לפרש אחרת מהו מובן "מקבלי גרים"?

לו. נכון. וודאי. הלא עתה ראינו שתי גמרות שמבארות מתי "לא מקבלים"! נכון? ולמה אם כן תוס' לא מבאר כאן כך אלא אחרת?

לז. רבותי, לפי תוס' יש פה יסוד שלישי שמשמעותי לקבלת גרים. נכון? מהו?

לח. נכון. גם אם הכל בסדר ב"לשם שמיים" ותורה ומצוות אך- מהי מידת הרצון? ורק גוי שרוצה מאוד, מתאמץ להיות יהודי נקבל.

לט. והסברא?

מ. רבותי. על מה מעידה ההתאמצות?

מא. נכון. האם זה מהותי לו. מעידה על איזו נפש יש לו.

אדם שבא להתגייר, ביאתו אמורה להיות עדות על כך שאין לו טבע גוי, אלא של עמ', ומרגיש שפה, בעמ', מקומו. ואם לא- "קשים כספחת בעור" מתוך כך-

רמב"ם. ראו. הגדירו לעצמכם מה מוכר ומה חדש לנו. וה' יאיר עינינו בו. גרות-בירור בעז"ה בדעת הרמב"ם

את דעת הרמב"ם נראה בעז"ה ברבדים. יאיר ה' עינינו בו.

א. קודם כל- הלכה יד מה מהדברים אותם הכרנו עד עתה מזכיר הרמב"ם?

ב. נכון. א. היסוד של הצורך שיתגייר לשם שמיים ולא לשם דבר אחר.

ב. היסוד שצריך לוודא שזהו רצון אמיתי ולא סתם רגש חולף.

ג. בסוגריים - יש פה חידוש ברמב"ם על שראינו-

עד עתה דיברנו על מקום בו אנו יודעים שקיים חשש שמתגייר לשם דבר "הנטען על עובדת כוכבים". ומה אם לא ידוע לנו כלום, והגוי הזה טוען שבא לשם שמיים-

אומר הרמב"ם ששוכרים חברת חקירות לראות האם מחביא איזה שהוא אינטרס!

כלומר, אנחנו אקטיביים לוודא שלא. והעניין עוד יותר קיצוני מכך- ראו בהלכה טו'

דג. כן. אפילו אם לא מצאת, אך קיים יסוד לחשש, "שמא" חוזר בשביל דבר-לא

מקבלים! ובעצם - גם אנו היינו יכולים לדעת זאת. נכון?

ה. נכון. שהרי מניין למד זאת הרמב"ם? -מזה שאומרת הגמרא שבתקופת דוד

ושלמה לא קיבלו גרים.

ו. הלאה-ואם גיירם בכל זאת?

כאן מכניס לנו הרמב"ם-יסוד חדש לנו-בסוף הלכה טו- ש "חוששין להם-לא דוחים

אותם-אחר שטבלו מכל מקום-ולא מקרבין אותן עד שתראה אחריתן"

וכן בהלכה יז-"הואיל ומל וטבל-יצא מכלל הגויים וחוששין לו עד שיתבאר צדקתו"

וכאן נשאלת השאלה מה כוונתו פה? האם כוונתו שאם מתברר שבאמת לא הייתה כוונתו לשם שמיים למפרע יפקיעו את גרותו? -יש מן האחרונים שהבינו כך. אולם נסו להוכיח שאין זו כוונתו.

ז. שתי הוכחות:

קודם כל –בגמרא כתוב ש"כולם גרים" אע"פ שברור שנתגירו לשם דבר! שנית-מדברי הרמב"ם עצמו בהלכה טז-יז

בהלכה טז-נשות שמשון ושלמה-נודע בבירור שהתגירו לשם דבר וגם אחרית הייתה שאכן עבדו עבודה זרה-ועם כל זה-בהלכה יז-"לא גרשו נשותיהן אע"פ שנגלה סודן"-כלומר-נגלה המניע שלהן בהתגירות-כלומר "התבארה אי צדקותן" ו"נראתה אחריתן" -ובזאת, נאמן באמת-כפי שאמרנו-לגמרא שאומרת שכולם גרים.

ח. אך אם כן נשאל מהו מובן "לא מקרבין" "עד שתראה אחריתן" "עד שיתבאר צדקותו"? חשבו על כך.

ט. נראה לי נכון לומר שכוונתו-שמתרחקים ממנו. לא מכניסים אותו למעגלים הפנימיים של השכונה. ולמה? –כיוון שהוא גוי עם תכונות גויות. בכלל לא מעוניין לשנותם, ויבוא להשפיע השפעה שלילת על סביבתו!

י. ו"עפ"ז –בהלכה יח כשכותב "וקשה הדבר לפרוש מהן אחר שנתגירו"-מה כוונתו ב "לפרוש מהן"? האם "קשה להפקיע גרותם"?

יא. נכון. לא. אלא כפשוטו –קשה להתרחק מהם ומהשפעתן השלילית. ואומר הרמב"ם דבר מדהים-שרוב נפילות עמ"י במדבר היו תוצאה של קבלת גרים לא ראויה!!

יב. כעת נתקדם בעז"ה:

ראינו שהרמב"ם הזכיר שתי יסודות משתי גמרות- א. גרות לשם דבר ב. מקבלי גרים ולא הזכיר הרמב"ם את היסוד הנוסף שהוא-גרות בלא קבלת תורה ומצוות ויש לשאול מה דעת הרמב"ם במקרה זה?

יג. בהלכה יז כותב הרמב"ם "גר שלא בדקו אחריו או שלא הודיעוהו המצוות ועונשן...הרי זה גר"

כלומר-זהו המקום היחיד לכל אורך הרמב"ם שמזכיר הוא מציאות של גיור בלי ידיעת המצוות ובו משמע בפשטות-א. שהזכרת המצוות וידיעתן נדרשת יותר מצד ההרתעה שבקושי עשייתן ב. וגם א"נ שנדרשת ידיעתן ע"מ לקבלו (-דבר שלא הזכיר עד עתה-) מכל מקום-אין ידיעת חיובן תנאי בחלות הגיור.

אם אכן כך-יצא ברמב"ם חידוש גדול מאוד-

שלכיו גם אם מצטרפים שלא לשם שמיים ואי קבלת מצוות-הגיור חל!

(ניזכר-שלא כפי שפסק הרב קוק בתשובתו-)

כהבנה זו חשבתי שנכון להבין ברמב"ם עד שהאיר ה' עיני להבנה אחרת בתכלית בו

יד. נתחיל בשאלה-מה עשה הרמב"ם עם הגמרא בבכורות הדנה ב"עובד כוכבים הבא לקבל דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו"? איפה היא נמצאת בהלכותיו? ובאמת הרב קוק שואל זאת. טו. והרמב"ם, הלא כן הכיר גמרא זו - את ההלכה הראשונה בה - כן פסק-בהלכה יז, שגר שקיבל עליו ד"ת ונחשד לעבור עליה אחר גרותו-גרותו חלה ונחשב כישראל מומר!

טז. אלא שהתשובה לכך פשוטה-הרמב"ם כן פסק גמרא זו להלכה-אך הבין שעוסקת בגר תושב!-בפרק יד הלכה ח! ונשאל-מה הביא את הרמב"ם לבאר כך את הגמרא? (רש"י, למשל, בהלל הביא גמרא זו כעוסקת בגיור ליהדות) יז. ובכן, טכנית, יש מקום לומר שבלשון הגמרא דיקדק שכך: שהלא בתחילה נוקטת בלשון "הגר שקיבל עליו דברי תורה..." וכאן נוקטת בלשון "עובד כוכבים שבא לקבל דברי תורה..."-ולמה שינתה בלשונה? -מבין הרמב"ם שעוסקת כאן בגר תושב

יח. אך אם כן, נותרים אנו עם כך שלרמב"ם אין בגמרא מקור לכך שגר שבא להתגייר בלא קבלת מצוות שלא מקבלין אותו. ואולי לפי הרמב"ם באמת אין הלכה כזאת? וגם אם נאמר שסברא פשוטה היא שצריך לקבל עליו עול מצוות-מכל מקום אין חלות הגרות תלויה בכך. וכאן רוצים אנו לומר ברמב"ם בעז"ה יסוד בדיוק הפוך. יט. בהלכה הראשונה, פרק יג הלכה יד, כותב הרמב"ם שכשבא הגר להתגייר בודקים אחריו שמא בגלל סיבה זרה כלשהיא בא "להכנס לדת" לפי הרמב"ם גיור הינו אקט של "כניסה לדת" שעמ"י עוסק בלקיימה. זהו תוכן קיומו של עמ"י- דת השם המתקיימת על ידו. זה תוכנו! כניסה לעמ"י הינה כניסה לדת! הצטרפות לעמ"י הינה הצטרפות לעבודת ה'. ובלי זה-עיקרת את המושג "גיור" מתוכנו- גם המילה "בדיחה" לא מתארת זאת.-להצטרף לקבוצת כדורגל בלי לשחק על המגרש ולהצטרף לצבא בלי להלחם באויב. כ. איפה צצים הבעיות? -אם המניע להצטרפות חסר או הידיעה מה כוללים המצוות- היקפן, אך ברור שאין דבר כזה להתגייר בלי המושג של התמסרות לעשיית מצוות

כא. לפי זה נבין עד כמה בעייתי הוא גיור אשר בו אומדים אנו את דעתו בעת הגיור שאיננו על מנת לקיים תורה ומצוות. וה' יאיר עינינו בתורתו.

יִכָּה וְתַמָּה/ ר' שלמה אביטבול

יִכָּה וְתַמָּה תוֹרָה תְּמִימָה הִנְעִימָה
מִי יוּכַל לְהַעֲמִיק בְּסוֹדֶךָ סוֹד אֱלֹהִים חַיִּים

אוֹר זֵיו זָהָרְךָ בּוֹעֵר תּוֹךְ קִרְבִּי
תְּמִיד יִדְרָשׁוּ אוֹתְךָ רַבִּים חֲקִים וּמִצּוֹת טוֹבִים
אֶת כָּל לְבוֹת מַלְהִיבִים נֶאֱהָבִים וְגַם נִשְׁגָּבִים
וְכַכְטִישׁ יִכּוּצֵץ סִלְעִים וְהָרִים

חַן דְּדִידְךָ יִרוּוּ בְּכָל עֵת תּוֹרַת אֱמֶת
מִפִּיד אֲנִי חַיִּים מִיּוֹן סוֹד אֱלֹהִים חַיִּים
נִתְעַלְסָה בְּגִיל בְּאֶהְבִּים
בְּסוֹד נִקְדוֹת עִם הַתְּבוֹת כְּתָרִים עִם אוֹתִיּוֹת
פְּתוּחוֹת עִם סְתוּמוֹת נִעְלָמוֹת סוֹדֶם בְּרָמוֹת
אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים טוֹב מְזַהֵב וּפְנִינִים
מַעַן גִּנִּים בְּשִׁבְעִים פְּנִים כָּלֶם חוֹנִים
הוּא אֲנִי עֶבֶד נִרְצָע לְךָ קִנְיָן בְּלֵב שָׁלֵם

יִוְרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ הָאֵיתָנִים
תִּנְאִי וְאִמּוֹרָאִי גְאוּנִי וְסִבּוֹרָאִי
וְרַבְנָן בְּתִרְאִי לַחַיִּי מִדְּבַשׁ יֶאֱה
גְזָרוֹת שְׁוֹת וְהִלְכוֹת פְּסוּקוֹת
כָּלֶם מִפִּי גְבוּרָה זְקוּקִין דְּנוּרָא
בְּקוֹלוֹת וּבְרָקִים מֶאֱרָקִים וְקוֹל מִשְׁמִים

שְׁמוֹת הַקִּדָּשׁ בְּךָ נִעְלָמִים
אֲשֶׁר בָּם נִבְרָאוּ עוֹלָמִים בְּצִרוּפִים נִפְלְאִים
וְהֵמָּה בְּכַתּוּבִים חֲתוּמִים וְגַם סְתוּמִים
מְאִירִים וּמְזַהֲרִים בְּסוֹד יִשְׂרָאֵל
כִּי חַיִּים הֵם לְמוֹצְאֵיהֶם וְחַיִּי בָהֶם
אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם וְחַיִּי מִזֵּיו צוּר עוֹלָמִים

לְכוּ לַחֲמוּ תְּמִיד בְּלַחֲמֵי
בִּי"ג מִדּוֹת תִּדְרָשׁ הַתּוֹרָה קֵל וְחֹמֶר כְּשׁוֹרָה
הִקְשׁ וְגִזְרָה שְׁוֶה מְסוּרָה מִפִּי גְבוּרָה
כָּלָלִים עִם פְּרָטִים תּוֹצִיא לְאוּרָה
מִשְׁם יוֹצֵאִים אֲרַבַּע נִהְרוֹת כָּלֶם אוֹרוֹת
פְּשׁוּטִים עִם רְמָזִים נִדְרָשִׁים וְסוֹדוֹת נִעְלָמִים

מֶה טוֹב דּוֹדֶיךָ אַחוֹתִי כֻלָּה
נִכַּת צוּר דְּבַשׁ שִׁכְתֶּיךָ גֵּן נָעוֹל דְּלִתֶּיךָ
רִיחַ טוֹב בְּגִידֶיךָ דּוֹדֶיךָ יְכִי עֵינֶיךָ
חֲמָה וּלְבָנָה כָּלֶם עֲמָדוֹ מְאוּרָה
כִּי אֲרֹךְ יָמִים בִּימִינְךָ עֲשֵׂר בְּשׁוֹמְאֶלְךָ
בְּרוּךְ בּוֹרְאֵךְ בִּיכִיֶּךָ וְהִדְרֶךָ אֵל חַי הָעוֹלָמִים

אורייתא/ אביתר בנאי

אורייתא אורייתא
מה אמא לגבך
איילת אהבים ויעלת חן
עילא ותתא
רחמין דילך
כמה ימין ונחלין
ומקורין ומבועין
מתפשטין מינך לכל סיטרא
מינך כולא
מינך כולא
עד שנפגשנו אני ואת
הייתי צריך את הכאב
כדי לרגע להתקרב
היום אני איתך ואני יודע
כמה עומק יש בלי גבול
בנחמה
אורייתא אורייתא
עלך כתיב
יקרה היא מפנינים
כמה גניזין טמירין אית בך
כמה פליאן
נפקין מינך
עד שנפגשנו...

עולם ואלקים/ הרב אביחי רונצקי

עולם ללא אלקים
איזו אכזבה
אנשים בודדים
נטולי אהבה

עולם ללא אלקים
הוא עולם עצוב
נדחה ונדכה ללא פתרונים
איש לגורלו עצוב

עולם עם אלקים
כמה יפה
לך אנו שרים
הננו לך לפה

עולם ללא אלקים
ללא קרן תקווה
אלו הם חיים
ללא כל מגמה

עולם עם אלקים
אליך אשא עיני
חיי מבצעדיך אינם חיים
אבי ואלקי

עולם ללא אלקים
עולם של יאוש
מציאות של מקרים
נדמה האדם כיתוש

